

Fritt fram!

Om kommunernas stöd till barn som växer upp i familjer med missbruk

RAPPORT 2012

PUBLICERAD AV IOGT-NTOs Juniorförbund,
Box 12825, 112 97 Stockholm
REDAKTÖR OCH SKRIBENT Helena Wannberg
BILDER (där inte annat anges) Future image bank
LAYOUT Pontus Landström
ISBN 978 91-85357-14-7
TRYCK Larsson Offsettryck, Linköping 2012
E-POST info@junis.org TELEFON 08-672 60 70

MILJÖMÄRKT Larsson Offsettryck 341 298

Fritt fram att berätta!

För nionde året i rad har vi, IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, frågat Sveriges kommuner om vilka insatser och vilket stöd de ger till barn och unga som växer upp i missbruks- /riskbruksmiljöer.

Det är allas vårt ansvar att skapa en trygg uppväxtmiljö för alla barn. I Junis vill vi genom att presentera denna undersökning speciellt uppmärksamma de barn som behöver särskilt stöd när någon i deras närhet dricker för mycket. Det visar sig tyvärr år efter år att alltför många barn inte får det stöd de har rätt till; att kurragömmaleken gentemot kompisar, lärare, fritidsledare och andra vuxna får fortsätta.

Kurragömma är en rolig lek och den verkar fortfarande var poppis bland barn. De flesta lekar är roliga att leka så länge det är en lek. Men det finns barn som använder kurragömman som ett sätt att överleva. Som är experter på att hitta de perfekta gömställena, bakom skratt och leenden, bakom att vara jätteduktig hemma och i skolan, bakom att ta alltför stort ansvar, bakom bus och bråk. Barn som gör allt för att inte avslöja den stora hemligheten – hur det är där hemma.

Det finns cirka 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion. I vår undersökning har vi fått svar från 226 (av 290) kommuner om deras stödgruppsverksamhet. Endast 1,6 procent av de barn som lever i riskbruksmiljöer och bor i någon av de 191 kommuner som erbjuder stödgrupp fick stöd utifrån sin situation. Det är oacceptabelt och vi hoppas att du vill vara med och förändra detta faktum.

Det är vi vuxna som måste se att kurragömmaleken pågår och det är vårt ansvar att reagera och agera om dessa barn ska kunna få det stöd de har rätt till; det ska i slutändan vara vi vuxna som är med och avlutar kurragömmaleken. Det är vi vuxna som har ett ansvar för att komma med de förlösande orden: Du är sedd! Du behöver inte gömma dig! Det är fritt fram!

I vår rapport kan du läsa om hur din kommun har svarat på enkäten. Vi hoppas också att du låter dig inspireras av artiklarna som beskriver många goda exempel på hur vi kan hjälpa dessa barn.

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis

Catharina Sandberg
förbundsordförande

Christer Wik
vice förbundsordförande

Inledning

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, arbetar sedan flera år för att samhället ska öka stödet till de barn som växer upp med vuxna med alkoholberoende. Enligt en rapport från Folkhälsoinstitutet beräknar man att det finns omkring 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion. (Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem, Statens folkhälsoinstitut, 2008:28) Tidigare beräkningar har menat att minst 200 000 barn växer upp med missbruk, men enligt dessa nya siffror vidgar man alltså begreppet och talar även om de barn som lever i familjer där alkoholkonsumtionen inte nödvändigtvis har blivit till ett missbruk, men där det ändå finns risker för att barnen far illa.

Erfarenheterna visar att barn som lever med missbruk behöver möjlighet att prata om hur de har det, och på olika sätt får uppleva att det inte är farligt att sätta ord på sina känslor eller "avslöja" att mamma eller pappa dricker. Barnen behöver stöd för att stärka sin självkänsla, känna trygghet och få verktyg för att leva sina egna liv så bra som möjligt. En alltför stor andel av dem som har föräldrar som utvecklat ett alkoholberoende, hamnar också själva i en liknande situation senare i livet. Med kunskap om allt detta är det av yttersta vikt att vuxensamhället på olika sätt arbetar för att stötta dessa barn, och bidrar till att de får en bra start i livet.

Ett sätt att ge stöd till barnen är att erbjuda grupper där man får träffa andra i en liknande situation. Enligt Thomas Lindstein, professor i socialt arbete, är effekterna av att delta i stödgrupp mycket stora. Hans utvärdering av Ersta Vändpunktens grupper visar att 90 procent av de barn och ungdomar som deltog i studien upplevde verksamheten som positiv. Deltagarna uppgav att de fått nya

verktyg och kunskaper att hantera sin vardag. De upplevde även stärkt självbild och självkänsla.

I en stödgrupp kan man med hjälp av lek, skapande och kunskap arbeta med att bli av med den skuld, skam och känsla av att vara ensam som dessa barn ofta känner. Barnen har ett stort behov av att få vara just barn – att slippa ta ansvar för sina föräldrar, och istället göra saker som de själva tycker är roligt och mår bra av.

Föreningsliv kan vara en annan sorts andningshål för många barn. Föreningsliv och övrig fritidsverksamhet som vänder sig till barn bör självklart vara helt fri från alkohol och andra droger. För barn med missbrukande föräldrar kan dessa drogfria miljöer få en extra dimension.

”Vi vet att vi dagligen möter många barn som lever med missbruk, även om vi sällan vet exakt vilka dessa barn är.”

Omfattningen av alkoholskadorna i ett samhälle beror på hur mycket alkohol som dricks. En ökning av den genomsnittliga alkoholkonsumtionen ger en ökad konsumtion i alla grupper, vilket leder till att allt fler blir storkonsumenter och missbrukare. Detta innebär också att fler barn får en mamma eller pappa som dricker för mycket. En restriktiv alkoholpolitik behövs för att hjälpa de barn som far illa av missbruk. En politik som ska förebygga framtida alkoholberoende måste också erbjuda drogfria miljöer och aktiviteter för barn och ungdomar, samt se till att det är svårt för minderåriga att få tag på alkohol.

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, vill påverka opinion och beslutande organ i samhället för att i största möj-

liga utsträckning begränsa skadeverkningarna av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel. Vi vill hjälpa alkohol- och narkotikaskadade till rehabilitering och bättre levnadsvillkor. I detta arbete är barnen vår främsta prioritet. I vår egen verksamhet vet vi att vi dagligen möter många barn som lever med missbruk, även om vi sällan vet exakt vilka dessa barn är. Men genom att öka kunskapen bland våra ledare och våga prata även om ”hemliga” saker som alkoholproblem, kan vi bli ett bättre stöd, för alla barn. Junis verksamhet bygger på att barnen får vara barn, och vi vet att detta i sig kan vara en hjälp för de barn som far illa på grund av alkohol och andra droger. Att alla våra aktiviteter är drogfria kan också bli en viktig förebyggande åtgärd – barnen får kunskap och självkänsla för att kunna göra egna, medvetna val senare i livet.

”Ett sätt att ge stöd till barnen är att erbjuda grupper där man får träffa andra i en liknande situation.”

För att ta reda på vilket stöd som finns idag för barn med alkohol- och drogberoende föräldrar, har Junis skickat ut enkäter till alla landets kommuner. Med hjälp av dessa har vi försökt skapa en bild av hur många stödgrupper som finns, och hur många barn som nås av dessa. I den här skriften redovisar vi resultatet av årets undersökning, som vi jämför med tidigare års resultat.

I årets rapport har vi fokuserat på den ständiga frågan om hur vi hittar barnen. I artiklarna ges olika exempel på hur man kan jobba brett för att se de barn som behöver stöd. Förhoppningsvis kan de inspirera fler vuxna så att de barn som lever nära missbruk får det stöd de har rätt till. ■

Barn som växer upp med en vuxen som dricker för mycket har ett stort behov av att få göra saker som de själva tycker är roligt och mår bra av.

Med risk att barn far illa

Enligt Folkhälsoinstitutets kartläggning växer 385 000 barn upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion, så kallat riskbruk (Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem, Statens folkhälsoinstitut, 2008.)

I Folkhälsoinstitutets rapport slår man fast att barn till föräldrar med hög alkoholkonsumtion löper ökad risk för egna problem. Om det finns flera så kallade riskfaktorer, som exempelvis psykisk sjukdom, så kan dessa förstärka varandra och öka risken för ohälsa. Riskerna för att barnet far illa kan däremot minska om det finns flera så kallade skyddsfaktorer, som trygg närmiljö, bra förskola och skola, bra kontakt med andra vuxna och så vidare.

Det är viktigt att poängtera att en *riskfylld* alkoholkonsumtion inte är detsamma som *missbruk*. (Enligt tidigare beräkningar växer 200 000 barn upp med missbruk.) Men även ett riskfyllt drickande påverkar barnet. Även i ett hem där föräldern inte ännu är fast i ett missbruk eller beroende kan ett barn bevittna våld, eller känna stor oro för den berusade mamman eller pappan. För IOGT-NTOs Juniorförbund är det positivt att ta ett större grepp på denna fråga, och se hur vuxnas alkoholkonsumtion påverkar barn. ■

Flera namn, samma barn

Barn till missbrukare, barn till alkohol- och drogberoende, barn som har en förälder som dricker för mycket...

Det finns många sätt att skriva om de barn och ungdomar som den här rapporten handlar om. De som jobbar med stödgrupper runt om i landet väljer, av olika skäl, att benämna dessa barn på olika sätt. Det är också därför den här rapporten använder olika definitioner. Det viktiga för IOGT-NTOs Juniorförbund är att barnen får det stöd de har rätt till, inte vilken definition man väljer.

Ett eget fritidsintresse kan bli ett andningshål och en skyddsfaktor för barnet.

Spräck hemlighets- ballongen!

Det finns hopp och det finns hjälp att få om man lever med missbruk.

– Men då måste man spräcka hemlighetsballongen, säger skådespelaren Marcus Bellatreccia. Det är just den ballongen som spräcks i samtalet efter pjäsen "Bengtsson på dörren". Efter föreställningarna är det också fler elever som sökt stöd.

Under tre års tid har sjundeklassarna i Kronobergs läns åtta kommuner fått se Bengtsson på dörren. Satsningen har finansierats av gruppverksamheten Glimten, som i sin tur fått projektpengar. Att återkomma till samma skolor vid flera tillfällen har gett effekt.

– Vi har fått berättat för oss att kuratorerna har fått fler besök, ofta av elever som var "nya" för dem,

berättar Marcus Bellatreccia.

Pjäsen som spelas även på andra håll i landet har i själva verket en lång historia. Marcus Bellatreccia skrev pjäsen redan som 16-åring, när han gick på gymnasiet. Det var hans sätt att för första gången berätta sin egen familjehemlighet om en mamma som utvecklat alkoholism.

– Första gången vi spelade pjäsen ställde vi frågan "Tror ni på den här historien? Kan den vara sann?". En

kille svarade: ”Så kan det vara, men det kan vara värre än så också”. Det var då jag fick bekräftat att jag inte var ensam.

”Hur kan du lära ut matte till någon som inte mår bra och som inte kan ta till sig kunskapen för att han har ont i magen av oro?”

Drygt 20 år efter premiären väcktes pjäsen till liv och nu spelas den igen. Tyvärr tycker Marcus Bellatreccia att ämnet är minst lika aktuellt fortfarande. Det som däremot har ändrats är att det idag går att berätta att det finns stöd att få.

Svek och förnekelse

För pjäsens fjortonårige huvudperson Peter präglas tillvaron av förnekelse och svek. Pappan dricker alltmer, men vill inte kännas vid att det är något problem, samtidigt som Peters oro ökar. När pappan förlorar jobbet orkar Peter knappt gå till skolan eftersom all energi går åt till att tänka på hur de ska ha råd att köpa mat. Pjäsen slutar med ännu ett svek.

Där går skådespelarna Marcus Bellatreccia och Björn Kruse ur sina roller och börjar resonera om att Peter måste spräcka hemlighetsballongen för att kunna få hjälp. Först då går det att få stopp på hjulet som bara snurrar vidare.

– Vi frågar publiken: ”Vem tycker ni att Peter skulle kunna prata med?”. Förslagen är allt från kura-

tor och kompis till morfar. På en spelning sa någon att det inte spelar någon roll vem man pratar med, bara man känner förtroende.

I samtalet efter pjäsen får eleverna också ta del av Marcus Bellatreccias egen historia där han bland annat berättar om hur ont han hade

i magen när hans mamma drack. Men trots att mamman till slut fick hjälp fortsatte han själv att må dåligt.

– Jag hade ont i magen fram tills första gången jag var med i en stödgrupp. Då förstod jag att jag måste berätta och få ut allt.

Här blir det en naturlig övergång till att berätta att det finns stödgrupper idag, där barn kan få stöd och hjälp för sin egen skull. I Kronoberg får sedan Glimten ta över, där det framförallt är gruppledaren Curt Thapper som har varit med ute i skolorna.

Alla måste med på tåget

Marcus Bellatreccia är positiv till den långsiktiga satsning som har gjorts i Kronobergs läns kommuner. Allra helst skulle han vilja att all personal på skolan fick ta del av kompetensutveckling kring barn som lever med missbruk.

– De som jobbar i till exempel skolmatsalen känner ofta att de inte har mandat att ta tag i sådana här frågor. Men alla måste med på tåget. Och mattanterna kan vara de som får bäst kontakt med de

I pjäsen Bengtsson på dörren skildrar Marcus Bellatreccia och Björn Kruse fjortonårige Peter och hans pappa. Peters liv snurrar alltmer kring pappans drickande.

här barnen, för de sitter nämligen på något som är viktigt för barnen; mat!

Lärarna som möter barnen dagligen är centrala och de återkommande besöken med Bengtsson på dörren har etsat in frågan om miss-

bruk i lärarnas medvetande, menar Marcus Bellatreccia. Argumentet att lärare enbart ska vara pedagoger håller inte, tycker han.

– Då undrar jag; hur kan du lära ut matte till någon som inte mår bra och som inte kan ta till sig kunsk-

Marcus Bellatreccia är inte bara skådespelare, utan även utbildad stödgruppsledare. Han har själv upplevt kraften i att andra delar ens erfarenheter.

pen för att han har ont i magen av oro?

Lärare kommer alltid upp som förslag på vem pjäsens Peter skulle

kunna vända sig till för att prata. Det blir ett bevis på att lärare behöver vara beredda på att ta emot förtroendet genom att ha skaffat sig kunskap om hur barnen kan få mer stöd.

När Bengtsson på dörren spelar sitter de flesta elever tysta och koncentrerade, och Marcus Bellatreccia har ofta fått kommentarer från lärare som förundrat sagt att ”Det här är ju de jobbiga eleverna! Hur kan ni få de att vara tysta?”. Svaret är enkelt:

– Vi pratar om det som är verkligheten för många elever, säger Marcus Bellatreccia.

Den ständiga frågan om ”hur ska vi hitta barnen” får ett lika tydligt svar.

– Det enda sättet är att säga sanningen. Vuxna som möter barn måste prata mer rakt på sak om alkohol och dess konsekvenser. Och de ska säga till barnen ”Du kan prata med mig”.

Hemlighetsballongen måste spräckas. ■

Skådespelare och utbildade gruppledare

- Bengtsson på dörren görs av produktionsbolaget Adesso Productions som använder kulturella verktyg bland annat för att uppmärksamma barn som lever med missbruk. Förutom att spela pjäsen för skolbarn från årskurs 4 och uppåt, erbjuder de utbildningspaket för

vuxna som jobbar med barn och ungdomar, föreningar med flera.

- Skådespelarna Marcus Bellatreccia och Björn Kruse är båda utbildade stödgruppsledare.
- Kontakt: www.adessoproductions.se, info@adessoproductions.se, 042-152999

”Jag har sett pjäsen och den handlar om mig”

Curt Thapper på stödgruppsverksamheten Glimten i Kronobergs län har märkt en ökning i antalet ungdomar som tar egen kontakt för att få gå i grupp. Han ser ett tydligt samband med satsningen på teater i skolorna.

– Jag tror att det spelar roll att vi kommer tillbaka, år efter år.

När Curt Thapper återkommer till en skola där pjäsen har visats brukar det komma elever som sett pjäsen förra året och som glatt hejar på honom. ”Tjena, ska ni prata om Bengtsson på dörren?” Curt har blivit känd som gruppleadare, vilket han tror gör det lättare för barn och ungdomar att ta egen kontakt när de är mogna för det.

Att pjäsen fyller en viktig funktion bekräftas bland annat av den tjej som tog en kontakt med socialtjänsten och sa ”Jag har sett den här pjäsen och den handlar om mig.”

Redo att ge stöd

Susanne Karlsson är skolsköterska på högstadieskolan Teleborg Centrum i Växjö, en av skolorna

som fått besök av Bengtsson på dörren. I samband med föreställningen satte hon upp Glimtens affischer på skolan, lade fram flyers med kontaktuppgifter och var tillsammans med kuratorn redo för de elever som behövde stöd. Men hon har inte personligen märkt av elever som på eget initiativ tagit kontakt med henne för att prata om missbruk i familjen.

– Det är så väldigt hemligt att man inte ens vill att skolsköterskan ska veta, konstaterar Susanne Karlsson.

Men satsningen med pjäsen är helt klart värdefull ändå, menar hon. När hon har kikat på publikens reaktioner ser hon tydligt att pjäsen verkligen berör. Framförallt uppskattar hon att Marcus Bellatreccia följer upp

Curt Thapper berättar om Glimtens sommarläger för skolsköterskan Susanne Karlsson.

med berättelsen om sig själv, och att det hela mynnar ut i att berätta om de lokala stödgrupperna som finns. Det blir inte bara en

"Det är så väldigt hemligt att man inte ens vill att skolsköterskan ska veta."

pjäs som dimper ner och sedan händer ingenting mer.

Curt Thapper berättar att man ser till att det alltid finns skolkurator och skolsköterska på plats när pjäsen spelas, och lärarna är med sina klasser. För Susanne Karlsson har pjäsens innehåll gått att referera till när hon på eget initiativ velat ta upp en fråga om

missbruk med någon elev.

Liksom många andra som jobbar i skolans värld kan Susanne Karlsson känna en frustration över att hon inte hittar de barn som lever med missbruk. Hon vet ju att de finns där, och hon har genom åren skaffat sig god

kunskap om beroendeproblematik och vilket stöd som erbjuds.

– Jag har pratat mycket med en kollega som själv har jobbat på Glimten. Men det här med barn som lever med missbruk är ingenting som man får lära sig speciellt mycket om när man läser till distriktssköterska, säger Susanne Karlsson som är tacksam över

att Glimtens stödgrupper finns i Kronoberg.

Hon anser också att det inte måste vara just henne som en elev vänder sig till, och tycker att det är en stor fördel att eleverna kan välja att exempelvis ta kontakt med kuratorn.

– Det jag kan göra är att försöka vara öppen. Jag tror mycket på att sitta med öppen dörr till mitt rum och låta eleverna komma och småprata om allt och inget utan att känna att de

stör. Det skapar en relation med eleverna.

Curt Thapper är övertygad om att Glimtens långsiktiga arbete är en av anledningarna till att allt fler ungdomar numera tar egen kontakt. Susanne Karlsson kan inte säkert veta att hon hittar just de barn som behöver gå i grupp. Men hon märker att lapparna med Glimtens kontaktuppgifter som hon har lagt fram ute i väntrummet tar slut. ■

Samverkan i Kronoberg

- Stödgruppsverksamheten Glimten har under tre år haft ett projekt med att bjuda Kronobergs läns kommunala skolor på föreställningen "Bengtsson på dörren". Samtliga elever i årskurs 7 har sett pjäsen och fått information om stödgruppsverksamheten. Pjäsen spelades även kvällstid för föräldrar, skolpersonal och allmänhet i samarbete med NBV Sydost och IOGT-NTO.
- Glimten erbjuder en gruppverksamhet, enskilda samtal samt råd och stöd som vänder sig till barn och ungdomar mellan sju och 20 år som lever med en mamma eller pappa som missbrukar eller har missbrukat alkohol eller andra droger.
- Glimten är en del av Familje Frid Kronoberg som vänder sig till barn som upplevt våld i nära relation. Familje Frid/Glimten är en samver-

kan mellan Kronobergs läns alla åtta kommuner; Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö och Älmhult. Kronobergs läns landsting är också en samarbetspartner.

- Kontakt: curt.thapper@vaxjo.se, 0470-434 17

De ser med nya glasögon

"Vi når inte barnen". Den insikten fick några eldsjälar i Åtvidaberg att börja tänka stort. Var man skulle satsa blev snart självklart: Där barnen finns. I skolan. Idag har ett fyrtiotal BUS-ambassadörer från skolorna fått träning i att se barnen med nya ögon.

Det är måndagseftermiddag och snart dags för gruppträffar med BUS (barn- och ungdomsstöd). Till familjecentralen Växthusets lokaler vid torget i Åtvidaberg kommer gruppledarna och allt eftersom fylls korridoren av prat och skratt från barn.

På plats är även folkhälso-samordnaren Anna Södergren som är spindel i nätet för BUS-ambassadörerna.

– Grunden för BUS-ambassadörerna är att alla kan göra skillnad. Även ganska små insatser kan betyda mycket för ett barn, menar Anna Södergren.

Bredare stöd

Redan år 2003 startade BUS med tre stödgrupper för barn som lever med missbruk, men efter

några år upplevde man att det var trögt att få deltagare till grupperna, berättar familjebehandlaren Inga-Lill Karlsson som var med och startade gruppverksamheten. Åtgärden blev att bredda stödet. Till att börja med utbildades fler gruppledare, framförallt personal från förskola och skola. Antalet deltagare i stödgrupper ökade från tio till 23. Så småningom insåg man att det i en liten kommun som Åtvidaberg var mer effektivt att vidga målgruppen för BUS. Idag riktar man sig till barn som har det "krångligt" hemma och som riskerar att fara illa, av olika anledningar.

Man insåg också att det gäller att det finns många som ser barnen och som kan tolka barnens beteenden, roller och mönster.

I Åtvidabergs kommun är målet att inga barn ska hamna mellan stolarna. Därför är samverkan mellan bland annat skola och socialtjänst viktigt i form av BUS. Helena Dahlqvist, Anna Södergren, Niklas Yngvesson och Inga-Lill Karlsson är alla en del av BUS.

Så föddes konceptet med BUS-ambassadörer i skolan. Under läsåret 2010/2011 genomfördes åtta träffar med föreläsningar kring bland annat missbruk och våld i familjen.

– Vi lade föreläsningsserien över hela läsåret, berättar Anna Södergren.

– Då blev det till en process, fyller Inga-Lill Karlsson i.

Fem i varje rektorsområde

Nu finns det minst fem BUS-ambassadörer i varje rektorsområde i kommunen. Ambassadörerna kan vara allt från lärare och fritidspedagoger till skol-sköterskor. BUS-grupperna finansierades först med projekt pengar

men är idag en permanent verksamhet som finns med i kommunens budget. Något som aldrig har ifrågasatts av chefer eller politiker.

– När jag pratar med politiker förklarar jag att de här banen är en riskgrupp för framtida utanförskap, berättar Anna Södergren.

Flera som ser

Helena Dahlqvist jobbar i en förskoleklass och hon ser stora fördelar med att det finns BUS-ambassadörer. På hennes skola har nästan alla lärare på lågstadiet gått utbildningen.

– Det är viktigt att få fler att se på barnen med de här glasögonen.

Ordet dyker upp gång på gång under vårt samtal. "Glasögonen". Anna Södergren ger ett exempel på vad det betyder:

Det närmar sig en storhelg och på en av Åtvidabergs skolor. En elev är helt i obalans och lärarna blir alltmer frustrerade över det stök som eleven orsakar. På skolan finns en BUS-ambassadör som ser på det hela med sin nya blick. Han frågar sina kollegor: "Är det någon som har frågat

om vad som händer i helgen?". Nej, det är det inte. BUS-ambassadören tar ett samtal med eleven, som svarar: "Jag ska till mamma. Det känns skitjobbigt för hon kommer att suppa skallen av sig". Det visar sig att det fanns en tydlig anledning till elevens beteende. BUS-ambassadören inser också att han såg något som ingen annan tidigare hade sett, eller framförallt hade frågat om.

I BUS-ambassadörernas upp-

GREBO SKOLA

Niklas Yngvesson och de andra BUS-ambassadörerna på Grebo skola är kända av eleverna. Han hoppas att barnen ska må bättre av att veta att det finns vuxna som ser dem, och som de kan prata med.

drag ingår att de ska ha ett extra mått av barnfokus, vilket bland annat innebär att de ska våga fråga och samtala med utsatta barn. Det innebär även att de ska lyfta fram de utsatta barnens situation för andra.

Någon att rådfråga

För Helena Dahlqvists del innebär BUS-ambassadörskapet att hon är en hjälp för sina kollegor. Hon är någon att rådfråga och

bolla funderingar med om barn där det kan finnas krångel.

– Jag är med och informerar om BUS fortlöpande på personalmöten, säger Helena Dahlqvist.

Det handlar även om att finnas tillgänglig för barnen. Att ta sig tid att prata och lyssna. På skolan i Grebo har Niklas Yngvesson och hans BUS-ambassadörskollegor skapat ett eget koncept. De har bildat Trygghetsgruppen som finns till

för alla elever som kan behöva prata med någon vuxen, exempelvis om hur det är hemma.

– Vi tre BUS-ambassadörer träffas en gång i veckan. Då finns vi till för att prata med de elever som behöver stöd.

Niklas Yngvesson tycker att han ser på eleverna på ett nytt sätt.

– Om jag ser en elev som utmärker sig på något sätt tänker jag numera att det finns något som gör att barnet är så.

Niklas Yngvesson ser det som centralt att de är flera på skolan, och i kommunen, som har samma uppdrag och som delar synsätt.

– Det vore omöjligt att göra ensam, menar Niklas Yngvesson.

BUS-ambassadörerna är kända på Grebo skola, vid matsalen finns ett anslag med deras namn och bild och eleverna vet att det går att vända sig till dem. Han hoppas och tror att det har betydelse att BUS-ambassadörerna finns till hands för att lyssna, diskutera och kanske klura ut strate-

"I BUS-ambassadörernas uppdrag ingår att de ska ha ett extra mått av barnfokus."

gier för att lösa de konkreta problem som barnen tampas med.

– Förhoppningsvis leder det till att barnen mår bättre, säger Niklas Yngvesson.

För en del barn kan kontakten med en BUS-ambassadör leda till att man deltar i en BUS-grupp, men Anna Södergren poängterar

Bild: Helena Wannberg

Anna Södergren frågar alltid barnen om de har en meningsfull fritid och om de har någon enda vuxen de kan prata med.

det stora värdet ligger i att barnen har fått fler möjligheter till stöd i sin vardag.

– Stödgrupper är viktiga men de är inget självändamål.

Ytterligare några barn har kommit på plats och det är dags för Niklas Yngvessons grupp att sätta igång. Vi andra fortsätter att diskutera

vikten av samverkan. Det blir tydligt att BUS inte är en angelägenhet enbart för socialtjänsten, utan här ligger uppdraget att se utsatta barn i allra högsta grad på socialtjänsten och skolan gemensamt. BUS-ambassadörerna finns i skolan, och i varje stödgrupp är det alltid en ledare från social-

tjänsten och en från skolan.

– Rektorerne är positiva till BUS-ambassadörerna, säger Anna Södergren.

Frågan hålls levande

Inga-Lill Karlsson märker att kontakten mellan personalen från socialtjänsten och skolan har förenklats. Frågan om barn med krångel hålls även levande i skolan på ett annat sätt än tidigare.

– Det är lättare för mig att ta med frågeställningar från skolan vidare till Inga-Lill, menar Helena Dahlqvist som tror att det spelar stor roll att en stor grupp personer från socialtjänst och skola helt enkelt har lärt känna varandra.

Det är inte bara personalen som idag vet mer om hur det kan vara att ha det krångligt hemma.

Även barnen nås av informationen, via exempelvis foldrar och besök i klasserna.

– När jag pratar i en klass talar vi om vad krångel är, om hur det kan bli för en del barn och om olika känslor man kan ha när det är så, säger Anna Södergren. Jag pratar med barnen om hur man kan känna sig och så frågar jag alltid ”Har du någon som du kan prata med?”.

Anna Södergren vill även få barnen att fundera över vad de vill göra i sina liv, om de tycker att de har en meningsfull fritid och om de kanske skulle gå med i någon förening.

– Framförallt är budskapet till barnen: Det är inte ditt fel, säger Helena Dahlqvist. Och att det finns hjälp att få.

Helena Dahlqvist tycker att det

Utveckling av stödet

- Socialtjänsten i Åtvidaberg började 2003 med barn- och ungdomsstödsgrupper (BUS). År 2008 inleddes ett utvecklingsarbete av verksamheten, med en samverkan mellan socialtjänsten och skolan. Personal från skolan utbildades till gruppledare och BUS-grupperna ledes av en person från skolan och en från socialtjänsten.
- Personal ur skolan har även utbildats till BUS-ambassadörer. Under läsåret 2010/2011 genomfördes en föreläsningsserie för att öka kunskapen om olika krångel

som kan medföra att barn far illa, beteende och roller i en dysfunktionell familj, samtal med barn som riskerar att fara illa och hur man som personal kan stötta barnet i vardagen.

- Åtvidaberg har i dagsläget ett 40-tal BUS-ambassadörer.
- Mer information om utvecklingsarbetet kring BUS: Folkhälsosamordnare Anna Södergren, 0120-83193, anna.sodergren@atvidaberg.se. Information finns även på www.atvidaberg.se, sök på ”BUS”.

som hon lärt sig som BUS-ambassadör egentligen borde ha ingått i lärarutbildningen.

– I dagens samhälle kommer man inte ifrån de här frågorna, menar hon.

Tufft men nödvändigt

Även föräldrarna får information om BUS. Anna Södergren är medveten om att det kan vara tufft för en del föräldrar när någon pratar om tabubelagda ämnen som missbruk, psykisk sjukdom och våld i familjen.

– Men vi måste prata om saker och ting som de är för att få bort hemlighetsstämpeln. Och jag säger alltid att jag jobbar med BUS för att barn ska ha det bra, säger Anna Södergren.

Inga-Lill Karlsson tror att barnens situation kan förbättras mycket när vuxna får en ökad insikt om hur barn kan ha det.

– Jag tänker på den klassiska situationen med ett barn som har glömt gymnastikkläderna och som har en lärare som irriterat säger ”Jaha, har du glömt nu igen!”. Efter att ha gått BUS-utbildningen lägger läraren inte längre skulden på barnet, säger Helena Dahlqvist.

– Kanske frågar läraren istället: ”Finns det gypakläder hemma över huvud taget?” eller ”Kan vi på skolan hjälpa till på något sätt för att du ska komma ihåg gypapåsen?”, fortsätter Helena Dahlqvist.

Med hjälp av de nya glasögonen kan barnets beteende ses på ett nytt sätt. Och kanske kan det till slut leda till ett förtroende, och möjlighet till mer stöd:

– När barn ser att det finns en vuxen som förstår och känner ”här får jag hjälp”, då berättar de mer och mer. ■

Civilkurage och resurs

Ur folder som beskriver en BUS-ambassadörs uppdrag:

Som BUS-ambassadör har jag ett extra mått av barnfokus och civilkurage vilket innebär att:

- Jag vågar fråga/samtala med utsatta barn och jag orkar stå kvar
- Jag är en engagerad person
- Jag har ögon som lättare hittar barn som har det krångligt hemma
- Jag lyfter fram de utsatta barnens situation och skapar förståelse hos andra

- Jag kan lyssna på barnen och bemöter dem där de befinner sig
- Jag är barnens försvarsadvokat i alla lägen – jag har barnets fokus i fokus
- Jag förmedlar hopp och avlastar ansvar hos barnen

Dessutom ska en BUS-ambassadör vara en resurs, kunskapskälla och ett stöd för övrig personal när det gäller de utsatta barnens situation samt verka för samverkan med andra myndigheter.

BUS-ambassadörerna har blivit medvetna om att barn som har det krångligt hemma kan få olika roller även i skolan. Ibland kan de duktiga barnen må bra av att få vara lite "mindre duktiga".

Vad får lärarna lära sig?

Vilken utbildning får blivande lärare när det gäller barn som lever med missbruk/beroende? Vi ställde frågan till alla universitet och högskolor med lärarutbildning.

Utbildningsansvariga på de olika lärarprogrammen från fem universitet och högskolor svarade på våra frågor; Linköpings universitet, Uppsala universitet, Luleå tekniska universitet, Malmö högskola och Linnéuniversitetet.

Flera av de som har svarat betonar att det är svårt att ge ett generellt svar eftersom utbildningarna består av olika program (exempelvis förskolläraryrke, ämnesläraryrke, specialläraryrke).

Ser olika ut

Svaren visar också att utbildningarna ser olika ut beroende på var de ges. En av de ansvariga för lärarutbildningen vid

Linköpings universitet påpekar att det därför även skiljer sig åt i vilken omfattning man tar upp barn som lever med missbruk. Just i Linköping ingår exempelvis kursen "Barn och ungdomar i behov av stöd" i utbildningen för lärare för förskola, fritidshemmet och grundskolan år 1-9. "Cirka en tredjedel av den kursen ägnas barn och ungdomar i psykosociala riskmiljöer. Föreläsningar från Socialtjänsten kring samverkan förskolaskola och socialtjänst för dysfunktionella familjer där missbruk är en stor del. Studenterna blir helt klart medvetna om att barn som lever nära missbruk på olika sätt är en stor grupp."

Detta moment gällde dock den "gamla" lärarutbildningen. Den nya utbildningen sattes i sjön hösten 2011. Flera av de svarande påpekar att rutinerna

i den nya lärarutbildningen inte är helt klara. Växjö universitet svarar att: "När det gäller den vanliga lärarutbildningen pågår en diskussion om hur frågorna ska tas upp. Ännu är det inte inlagt. För alla [blivande lärare] är ju området barn som lever med missbruk relevant. I den gamla lärarutbildningen hade vi en föreläsning, ungefär två timmar, kring området."

Inte egna kurser

Uppsala universitet svarar att missbruk och beroende inte finns "som egen kurs eller som ett mer omfattande moment i någon av de kurser vi har inom den utbildningsvetenskapliga kärnan i de nya lärarprogrammen från 2011." Däremot påpekar man att barn och ungas villkor för lärande, det vill säga även

Ny bok ska få skolan att våga agera

I varje klass finns det statistiskt sett tre till fyra barn som lever i en familj med missbruksproblem. Boken "**Våga fråga, våga lyssna, våga agera**" vänder sig i första hand till lärare, rektorer, skolsköterskor och annan personal på skolan. Där borde ingen vuxen behöva sväva i okunskap om vad hon eller han ska göra för att lotsa dessa barn till den

hjälp de behöver. Boken kan även användas vid lärarutbildning. I boken möter läsaren lärare, chefer, kuratorer, skolsköterskor och andra inom skolans värld som bedriver ett framgångsrikt arbete med att se och hjälpa dessa barn.

Boken ges ut av SKL Kommentar Media AB, författare Madeleine Pousette. www.skllkommentus.se

dysfunktionella familjer, ingår däremot i flera kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan.

”Tyvärr tror jag att detta lätt faller mellan stolarna i lärarutbildningen.”

En svarande konstaterar att *”Tyvärr tror jag att detta liksom samlevnad, drogfrågor med mera lätt faller mellan stolarna i lärarutbildningen då utbildningarna utformas med utgångspunkt i examensförordningarna.”*

Kunskap via skönlitteratur

Vid flera av lärarutbildningarna sker föreläsningar med exempelvis personal från socialtjänsten, kvinnojour eller Anonyma alkoholister. Ett annat sätt att inhämta kunskap om beroende-problematik tas upp av Uppsala universitet: *”...studenterna får en ingång i barn och ungdomars livsvärldar genom skönlitteratur.”*

Barn som lever med missbruk/beroende kan tillhöra den grupp

barn som behöver insatser av specialpedagogik. Luleå universitet svarar att dessa barn och deras

förutsättningar tas upp i samtliga kurser i specialpedagogik. Att leva med missbruk tas upp som en förklaringsmodell till en elevs beteende, vad som leder till okoncentration, trötthet, oro, frånvaro osv. I Växjö får de lärarstudenter som läser en fördjupning i specialpedagogik undervisning i *”barn och unga i missbruksrelaterade svårigheter”*. Omfattningen är en halv till en dag, plus visst eget arbete.

Begränsad insats

En svarande från Linköpings universitet menar att om man inte väljer specialpedagogik som fördjupning är specialpedagogiska utbildningsinsatser totalt sett väldigt begränsade för *”vanliga”* lärare. *”I vårt fall har man endast tio veckor på 3,5 eller 4-5 år. I den nya utbildningen kan det bli ännu mindre – men vi vet inget*

Skolan ska kompensera

Enligt skollagen ska barn och elever i förskola och skola ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Alla barn har dock inte samma förutsättningar, därför måste utbildningen ta hänsyn till barns och elevers olika behov. I förarbetena till skollagen slår man

fast att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag beträffande de barn och elever som har sämre förutsättningar.

Källa: Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet 2009/2010:165.

ännu. Specialpedagogik är inget ämne och får därför en mycket undanskymd plats i skuggan av matematik, svenska, främmande språk mm.”

Bemöta det enskilda barnet

För den som utbildar sig till speciallärare eller specialpedagog ser det dock annorlunda ut. Malmö högskola nämner exempelvis kursen ”Lärande, utveckling och pedagogisk utredning”.

”Inom kursens ram lyfts olika förutsättningar och hinder som präglar barn och unga vardagliga situationer.” Man påpekar att kurserna inte specifikt handlar om barn som lever med missbruk, utan att de blivande specialpedagogerna och speciallärarna ska kunna bemöta det enskilda barnets unika förutsättningar. *”Kunskaper om specifika målgrupper och deras förutsättningar är inte framskrivna i förordnings-texten men vi försöker att väva in tänkbara scenarier där också utsatta barn finns med i olika sammanhang.”*

För att utbilda sig till speciallärare krävs yrkeserfarenhet som lärare. Linnéuniversitetet svarar att utbildningen utgår i stor grad från studenternas frågeställningar och erfarenheter. Frågor om barn i missbruksmiljö är ett vanligt frågeområde, påpekar man: *”Eftersom de har erfarenhet av skolan så har de ju mött dessa barn.”* ■

Alla barn har inte samma förutsättningar, därför måste utbildningen ta hänsyn till deras olika behov.

Att få prata om missbruket kan ge barnen ro

– Jag tror att vi som fackfolk kan bli för snabba med att tänka ”detta är säkert ADHD” när vi möter barn som kämpar med oro, koncentrationssvårigheter och inlärningssvårigheter. Det säger psykologen Frid Hansen som vill vidga perspektiven och öka förståelsen kring vad som kan vara orsak till barnets beteende.

Bild: Borgestadskliniken

Frid Hansen

Frid Hansen är psykolog vid norska Borgestads-kliniken. Hon är också en av få som öppet problematiser-

rar den ökade diagnosticeringsen av ADHD av barn utifrån ett missbruksperspektiv.

– Många av de barn som jag har mött genom åren har burit på mycket ångest, förvirring, rädsla och förtvivlan som en följd av föräldrarnas missbruk. Deras symtom har visat sig i form av bland annat koncentrationsbrist.

Barn till alkoholister löper

Frid Hansen menar att vuxna i större utsträckning borde vara i dialog med barnet och bli bättre på att se helheten. Att ställa frågor som ”Vad hindrar dig från att koncentrera dig? Hur går dina tankar?”, innan man sätter igång hela den stora apparaten med utredning.

Självklart finns det barn som har genuina koncentrationssvårigheter och de ska ha en ADHD-diagnos och ibland även medicin, tycker Frid Hansen. Däremot menar hon att barn med ADHD och som lever i en familj med missbruk även behöver få prata om det som oroar dem när det gäller själva missbruket.

– I mitt arbete har jag mött barn som känner sig missförstådda när vuxenvärlden enbart fokuserar på att problemet finns hos

dem. Barnen upplever att de inte får hjälp med *hela* sig.

Om barnpsykiatriska utredare inte uppmärksammar missbruket så fortsätter barnet att leva i en situation där det far illa, menar Frid Hansen. När hon har utbil-

”Barnets beteende kan både bero på ADHD och vara ett symptom på att det känner oro för mammas eller pappas drickande.”

högre risk än andra att drabbas av olika psykiatriska besvär och eget missbruk. Enligt norska Folkehelseinstituttet är risken att utveckla ADHD 2,8 gånger högre bland barn som växer upp med missbruk.

I boken **"Från busfrö till brottsling"** intervjuade psykiatern Annika Brar fängelseinterner som först i vuxen ålder fick en ADHD-diagnos och möjlighet till behandling. De önskade att någon hade sett deras svårigheter i skolan, istället för att bara skälla på dem. De hade även behövt mer stabilitet i hemmet. Alla levde de i olika slags kaos, bland annat med misshandel och missbruk.

dat utredare säger de själva att missbruk är ett svårt ämne att ta upp – de vet inte hur de ska göra.

– Många talar om det svåra samtalet, men jag kallar det för det nödvändiga samtalet. De som gör de här utredningarna behöver ha kunskap om beroendeproblematik och om hur förnekelse av missbruket fungerar. Alla som kommer i kontakt med barn som har de här svårigheterna bör ta upp frågor om alkoholvanor. Man frågar ju om allt annat – varför inte om detta?

Vuxenvärlden behöver också

visa barnen att de får lov att prata om alkohol, och om det som har förvirrat dem. Även om det är svåra frågor är det något som vi bör klara av, utan att det ska ses som anklagande.

– Jag tänker att vuxenvärlden kan vara svår och när vi vuxna har det svårt så berör det barnen. Det är faktiskt möjligt att ha två svåra tankar i huvudet samtidigt; barnets beteende kan *både* bero på ADHD och vara ett symptom på att det känner oro för mammas eller pappas drickande. ■

Metoder som för barnen på tal

Hur tar man upp en förälders missbruk med ett barn? Och hur pratar man med den vuxne om hur drickandet påverkar barnet? Ett par metoder finns som hjälp, och kan användas av alla yrkeskategorier.

Barn som växer upp med missbruk löper högre risk att hamna i eget missbruk eller psykisk sjukdom. Trots det är det långt ifrån alltid som man tar ett samtal även med barnen när en förälder söker hjälp för sitt missbruk, och många brister också i att föra barnens situation på tal med den vuxne.

De båda manualbaserade

metoderna ”Föra barnen på tal” och ”Beardslees familjeintervention” tar sin utgångspunkt i att missbruk/beroende påverkar föräldraskapet och barnen.

Metoderna utvecklades till en början för föräldrar med psykisk sjukdom, men används nu också för familjer med missbruk/beroende. ■

BEARDSLEES FAMILJEINTERVENTION

Metoden är utvecklad för att öppna upp samtal om förälderns sjukdom i familjen. Syftet är att minska barnens risk för att insjukna själva genom att stärka skyddande faktorer; bland annat öka barnens förståelse för förälders sjukdom och öka öppenheten inom familjen om sjukdomen. Barnet som anhörig blir hörd, vilket effektivt kan lindra barnets oro. En av de viktigaste principerna i familjeintervention är respekt för föräldern: Att föräldern

kan brista i sitt föräldraskap beror på sjukdomen, inte på att föräldern inte vill sitt barns bästa.

Metoden innebär sex samtal i olika konstellationer, med en till två veckors mellanrum. Psykoterapiutbildning är inte nödvändig, alla yrkeskategorier kan använda sig av metoden. Beardslees familjeintervention är registrerad som evidensbaserad metod inom psykiatri i USA och har nationell spridning i Finland.

Läs om metoderna och hur man kan få utbildning på www.barnsomanhoriga.se.

Källa: Kunskap till praktik – utveckling av missbruks- och beroendevården, SKL, kunskaptillpraktik.skl.se

FÖRA BARNEN PÅ TAL

Föra barnen på tal är en manual-baserad metod där man med hjälp av en loggbok går igenom barnens situation tillsammans med föräldern/föräldrarna. Man samtalar om hur de kan stärka barnen och stödja barnets svaga strukturer. Man talar även om hur föräldrarnas psykiska ohälsa/missbruk påverkar barnet och hur föräldrarna kan öppna upp samtal om detta med barnen. Metoden, som utvecklats i Finland, bygger på två träffar och man behöver inte ha psykoterapiutbildning för att använda den. Metoden kan användas inom socialtjänst och skolhälsovård.

Att ta upp frågor om föräldraskap i missbruks- och beroendevården

Personal som möter föräldrar med missbruk måste uppmärksamma barnen, så att de kan få information, råd och stöd.

Socialstyrelsens nya skrift ”Föräldraskap och missbruk – att ta upp frågor om föräldraskap i missbruks- och beroendevården” kan vara en hjälp i samtalet om föräldraskap och barns situation.

Genom svaren på de frågor som ställs om familjen är utredare och behandlare i missbruks- och beroendevården ibland de enda som känner till att barnen lever i en familj med missbruk. De behöver uppmärksamma barns och ungas situation, så att deras rättigheter, behov av information, råd och stöd tillgodoses.

Skriften förespråkar ingen särskild modell eller metod i arbetet, utan tar upp förhållningssätt och innehåll i samtal om föräldraskap. Den tar även upp samarbetet med socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Skriften riktar sig till utredare och behandlare inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt övrig missbruks- och beroendevård. Den utgår ifrån situationen vid alkoholmissbruk eller -beroende, men kan också vara relevant vid föräldrars missbruk av narkotika eller läkemedel. ■

Källa: Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se. Skriften kan laddas ner som pdf.

Bättre fokus på barnen

Barnen är i fokus på ett annat sätt än tidigare. Att använda sig av modellen BBIC, barns behov i centrum, har gett effekt visar en utvärdering i Örebro län. Men socialsekreterarna behöver bli ännu bättre på att prata med barn.

Det kan tyckas vara en självklarhet att barn ska vara i fokus vid barnvårdsutredningar. Men så har inte varit fallet tidigare, menar Marie Gustafsson, som har varit utvecklingsledare för ett flerårigt utvärderingsarbete på Regionförbundet Örebro med syfte att ta reda på vilka effekter införandet av BBIC har haft i länets kommuner sedan 2005.

– Tidigare gjordes utredningarna utifrån ett vuxenperspektiv där det mer var föräldrarnas behov som stod i centrum.

Trygghet för familjerna

Socialtjänstens myndighetsutövning när det gäller barn som är i behov av insatser har varit föremål för kritik under årtionden. Arbetet kunde skilja sig åt från kommun till kommun men även ibland från socialsekreterare till socialsekreterare. Det behövdes ett system som kunde skapa en trygghet både för de familjer som hade kontakt med socialtjänsten. Svaret blev BBIC – barnets behov i centrum.

Marie Gustafsson tycker att utvecklingsarbetet med att införa BBIC har varit väldigt lyckat.

– Inte minst har BBIC skapat en trygghet hos dem som jobbar med det. Det har förändrat socialtjänstens vardag och arbetssätt. Nu är socialsekreterarna tvungna att ställa frågor som sätter barnen i fokus.

Träffar barnen vid utredning

I slutrapporten av utvärderingen av BBIC i Örebro län finns citat från personer inom socialtjänsten i de olika kommunerna. En socialsekreterare hade länge saknat verktyg att använda vid barnvårdsutredningar: ”...min mening är att barnets behov idag kommer fram på ett mycket tydligare sätt än tidigare.” En tydlig effekt är att det har blivit vanligare att socialsekreterarna träffar barnet i samband med en utredning.

Det finns dock även avigsidor med BBIC enligt de socialsekreterare som deltagit i utvärderingsarbetet i Örebro län.

– Vissa uppfattar det som ett

Jönköpings län har tagit fram en särskild bok om utredningar för barn. Boken används av alla kommuner i Jönköpings län, men har även uppmärksammats runt om i landet.

tungt, tidskrävande och byråkratiskt system, berättar Marie Gustafsson som kan hålla med om att det är många formulär som ska fyllas i när man jobbar med BBIC. BBIC verkar fungera som bäst där det finns erfarenhet, personalkontinuitet och möjligheter att utveckla arbetet.

Gör barnen delaktiga

Marie Gustafsson tycker att det är viktigt att ta kritiken som finns på allvar. Det kan finnas anledning att reformera vissa delar av BBIC-systemet.

– Vi måste försöka fokusera på grundprinciperna och inte på formulären. Formulären är ett redskap och inte ett mål i sig. BBIC handlar om att göra föräldrar och barn delaktiga.

Hur väl lyckas man då med den delen? Det ger egentligen inte Örebro läns utvärdering svar

på. Den här gången har frågorna enbart ställts till socialtjänstens medarbetare, inte till familjerna. Här finns det mer att göra, tycker Marie Gustafsson:

– Det finns ett stort behov av nationell utvärdering och forskning där man tar reda på vad föräldrar och barn tycker. Har det blivit bättre för barnen?

En bit kvar

En chef för IFO i en av länets kommuner ger sin syn på saken i slutrapporten:

”Till BBIC:s grundtankar har vi en bit kvar, tex likvärdiga möjligheter för alla barn och att använda ett enkelt språk som den som utreds förstår.”

Efter arbetet med utvärderingen är ändå Marie Gustafssons slutsats att BBIC skapar en tydlighet som gynnar även barnen. Modellen med att sätta barnen

i centrum är möjlig att kommunicera. Hon visar en liten bok i Pixi-format som Örebro län har köpt in från Jönköpings län. ”En liten bok om utredning” är en bilderbok med enkel text som förklarar vad som händer när man som familj har kontakt med socialtjänsten. Utformningen av boken är gjord utifrån barnets perspektiv, helt i linje med grundtanken hos BBIC.

Grupper används sällan

I Örebroregionens utvärdering av BBIC har man granskat 140 barnavårdsutredningar från länets kommuner. I dessa förekommer missbruk i familjen hos ungefär vart femte barn. När det gäller stödsatser för barnen tycks det däremot inte som att stödgrupper

för barn som lever med missbruk används i någon större omfattning. Av de påbörjade åtgärder som räknas upp år 2008 står gruppverksamhet för enbart två procent. År 2009 och 2010 har inte gruppverksamhet förekommit alls som insats. När det gäller föreslagna insatser står gruppverksamhet för tre procent år 2008, noll procent 2009 och en procent 2010.

Hur kommer det sig att gruppverksamhet står för en så liten andel av de insatser som påbörjas eller ens föreslås?

– Jag hade inte tänkt på det förut, men det visar ju på en fråga som behöver ställas, konstaterar Marie Gustafsson och tittar på tabellerna. Till och med när det

BBIC – Barns Behov i Centrum

- BBIC är ett handläggnings- och dokumentationssystem som kan användas inom den sociala barn- och ungdomsvården vid utredningar och uppföljningar av barn och unga upp till 20 år med behov av skydd och stöd.
- Syftet med BBIC är att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer. Systemet ska också skapa enhetlighet över landet samt förbättra och bibehålla kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården.
- För att arbeta med BBIC behövs kunskap och en BBIC-licens som

kommuner får genom att ingå avtal med Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ansvarar för innehållet i systemet och för nationell kvalitetsssäkring.

- Mer information om BBIC finns på www.socialstyrelsen.se

Marie Gustafsson vid Regionförbundet Örebro har sett att socialsekreterarna har blivit mer professionella när de sätter barnen i fokus.

finns gruppverksamhet som här i Örebro, så används den knappt som insats av socialtjänsten.

Slutsatsen av utvärderingen blir att professionaliteten bland socialsekreterarna helt klart har ökat i och med att de har lärt sig mer om barns perspektiv, men att det finns mer att göra. Fortfarande finns behov av att

utveckla socialsekreterarnas förmåga att samtala med barn. Här vilar en stor del av ansvaret på socionomutbildningarna som borde satsa betydligt mer på utbildning i samtalsmetodik, menar Marie Gustafsson.

– Jag tror också att det finns behov av att utveckla nya typer av insatser för barnen där man söker mer kreativa lösningar. Dessutom behövs det tydligare samverkan mellan socialtjänsten och skolan – kanske skulle man föra in BBIC i elevhälsan, funderar Marie Gustafsson.

Och trots de positiva effekterna av BBIC som modell lyfter Marie Gustafsson ett litet varningens finger för modeller i alla lägen. Ibland kan det bli för stort fokus på att man som socialsekreterare behöver en manual för göra en insats för barn.

– Till slut tror man inte längre att man kan föra ett vanligt samtal. ■

Omfattande utvärderingsarbete

- Regionförbundet Örebro genomförde 2007–2010 ett arbete med att följa upp och utvärdera införandet av BBIC i länets alla kommuner.
- Sju delrapporter har presenterats som bland annat försökt ge svar på om BBIC gör skillnad.
- Som en del i utvärderingen gjordes självgranskningar av utredningar från alla kommunerna, under tre år. Jämförelser har gjorts mellan de tre åren.
- Granskningen visar bland annat att vart femte barn har utretts tre gånger eller fler. Beteendeproblem och psykisk ohälsa är de vanligaste anledningarna till anmälningar som leder till utredning.
- Relationskonflikter är det som ofta anges som problem i barnets omgivning. Därefter följer missbruk och psykisk ohälsa i barnet miljö.
- Information: www.regionorebro.se, marie.gustafsson@regionorebro.se.

Att vara medveten om sitt bagage

Professionaliteten skulle öka om socionomutbildningarna jobbade mer med att fånga upp studenternas "bagage", menar en före detta och en nuvarande socionomstudent. Risken finns att obearbetade erfarenheter av missbruk gör socialsekreterare till medberoende i sin yrkesroll.

– Det kan vara bra att ha upplevt saker själv, men man måste vara färdig med dem, annars kan man inte hjälpa andra.

Det tycker Camilla som har ett år kvar på sin socionomutbildning vid Jönköpings högskola. Hon är väldigt nöjd med sin utbildning och konstaterar att de olika kurser hon har läst om olika sorters utsatthet, beroendeproblematik med mera har fått henne att reflektera mycket över sig själv.

– Utbildningen har gjort att jag har växt som människa, säger Camilla. Men det finns flera i klassen som inte är färdiga med att bearbeta sina egna erfarenheter.

Hon har klasskamrater som har fått göra uppehåll i utbildningen för att de mådde dåligt, eller som har haft det jobbigt i samband med föreläsningar. Kurser som tar upp försvarsmekanismer, bortträngning och missbruk kan beröra något djupt personligt.

– Det finns personer som har kommit på ”det där är ju jag, och mitt liv”, berättar Camilla.

Hon upplever inte att dessa reaktioner är något som lärarna har märkt eller följt upp. Hon har heller inte varit med om att föreläsare uttryckligen har sagt att studenterna kan vända sig till dem om de behöver prata om sina erfarenheter eller har hänvisat till självhjälpgrupper och liknande.

Camilla är övertygad om att det på skolan skulle finnas goda resurser för att ge stöd åt de studenter som mår dåligt. Men gråten och de andra reaktionerna har kommit på rasterna och det är studenterna som har stöttat varandra.

Väcker saker till liv

Att ha självkänedom är ett uttalat mål inom socionomprogrammet och Camilla och hennes klasskamrater har så kallad PPU, personlig professionell utveckling. Här sker reflektion över det egna lärandet och mognad, både i enskilda inlämningsuppgifter och i gruppsamtal en gång per termin. Men hon kan ändå sakna en tydligare uppmaning till studenterna att söka stöd när kurserna väcker jobbiga saker till liv.

– Det skulle vara bra om man under utbildningen var bättre på att säga ”ta kontakt med elevhälsan om ni behöver prata med någon”, tycker Camilla.

Camilla och hennes klasskam-

rater har funderat över att de som läser till psykolog har egenterapi

”Kurser som tar upp försvarsmekanismer, bortträngning och missbruk kan beröra något djupt personligt.”

som obligatoriskt inslag, men för dem som läser till socionom finns inte detta.

”Alla är inte klara med sig själva”

Espen Bjordal är utbildad socionom sedan år 2008, och arbetar idag som lärare för blivande socialpedagoger på Tollare folkhögskola i Nacka. Han är övertygad om att det vore en stor fördel om blivande socionomer fick jobba mer aktivt med sina egna erfarenheter.

– Min bild är att det finns otroligt engagerade människor som jobbar med sociala frågor. Men alla är inte klara med sig själva. De kan tänka ”ingen såg mig, så nu ska jag hjälpa alla andra”. Om man inte har bearbetat sina egna erfarenheter alls finns det en risk för att det kommer för nära.

Detta kan leda till att man mer eller mindre medvetet undviker vissa känsliga frågor och områden, tror Espen Bjordal. Kanske blir det alltför känsligt att ta upp barns situation i en familj med missbruk, om man har liknande erfarenheter som är obearbetade.

Det finns också en risk för att hamna i ett medberoende i sin yrkesroll. Att socialsekreteraren blir något av ”hjärte”, på samma

sätt som vissa barn som växer upp med missbruk.

– Man kan gå in i klienternas lidande så mycket att det sker på

”Det finns också en risk för att hamna i ett medberoende i sin yrkesroll. Att socialsekreteraren blir någon av ”hjälte”, på samma sätt som vissa barn som växer upp med missbruk.”

ens egen bekostnad, att man går in i väggen.

Det är en viktig del i socio-
nomutbildningen att prata om
medberoende, tycker Espen
Bjordal. När han själv läste till
socio-
nom saknades detta till stor
del, upplever han.

– Vi hade en föreläsning om
medberoende, men den var frivil-
lig och låg vid ett tillfälle då få
deltog.

Alla borde få gå i grupp

Det kan förekomma en inställning att ”vi är ju här för att hjälpa andra, inte oss själva”. Espen Bjordal skulle däremot gärna se att det var obligatoriskt för socio-
nomstudenter att delta på själv-
hjälpsgrupper för medberoende,
eller stödgrupper för barn som
växer upp med missbruk. Det
skulle vara bra både för socio-
nomerna personligen, och för att bli
bättre på att se stödgrupper som
en resurs för klienterna.

– Jag tror att det är svårt att för-
stå kraften i en stödgrupp om man
inte själv har varit med i någon.

Att inte vara färdig med sina
egna erfarenheter kan leda till
ett oprofessionellt arbetssätt, är
alltså Espen Bjordals slutsats.

Däremot kan
egna livserfaren-
heter, som man
har bearbetat och
är medveten om,
vara en styrka i
yrkesrollen. Och
Camilla håller

med. Hennes eget bagage av att
uppleva våld i en nära relation
hade hon bearbetat före utbild-
ningen, och hon ser det idag som
en tillgång.

– Man kan bli en duktig socio-
nom om man kan använda sig
av det man själv har genomlevt.
Men när jag har sett hur andra
har mått under utbildningen har
jag tänkt ”vad skönt att jag är
färdig med det jag har varit med
om.” ■

Personlig utveckling – men inte terapi

Precis som inom andra yrkesgrupper finns det bland socionomer personer med egna erfarenheter av att leva med exempelvis missbruk och beroende. På vilket sätt får de blivande socionomerna jobba med sitt eget "bagage" för att öka sin självkänedom och professionalitet?

Vi ställde följande frågor till samtliga högskolor och universitet med socionomprogram:

- Finns det på socionomutbildningen inslag av terapi, delta på tolvstegsmöten eller liknande som syftar till att studenterna tittar på sitt eget "bagage"? Om inte, varför ingår inte detta i utbildningen?

- Är kurser om missbruk/beroende/medberoende obligatoriskt i er socionomutbildning, eller är det valbara kurser?

Svar inkom från Mittuniversitetet, Örebro universitet, Högskolan Kristianstad, Ersta Sköndal högskola, Högskolan i Jönköping, Linköpings universitet och Stockholms universitet.

Egenterapi inget krav

Av svaren framgår att egentterapi inte är något som ingår i socionomutbildningarna: *"Att gå i egentterapi utgör inget krav för att erhålla socionomexamen och ingår således ej som en del av utbildningen."*

Enligt Högskoleförordningen utgör däremot ett av målen för

socionomexamen att studenten skall visa självkänedom och empatisk förmåga. För att uppnå detta mål nämner samtliga högskolor/universitet moment som tar upp personlig och professionell utveckling, PPU. Detta kallas även för personlig utveckling under handledning, PUUH, eller Professionsspecifika färdigheter.

Dessa kursmoment *"handlar om att reflektera kring sitt eget baggage och kommande yrkesroll relaterat till aktuellt kursinnehåll"*, lyder ett svar. *"Det övergripande målet med PPU-momenten är att den studerande efter avslutad utbildning ska visa ett professionellt bemötande och förhållningssätt samt visa förståelse för den egna personens betydelse i utövandet av socialt arbete."*

Vikten av självreflektion betonas från dag ett på utbildningen, påpekar en studierektor.

Livshistoria och rollspel

Högskolan i Kristianstad svarar exempelvis att man startar arbetet med personlig utveckling under handledning under första

terminen . ”De indelas i basgrupper och har handledning i att skriva livshistoria, ett moment lärandets villkor, personlig och professionell utveckling. Under

”Ett av målen för socionomexamen är att studenten skall visa självkännedom och empatisk förmåga”

andra terminen är studenterna indelade i grupper och har under tio veckor PUUH. Detta fortgår sedan under alla terminer för att arbeta med sin självkännedom. Vi använder rollspel osv.”

”Krav på akademisering”

En av de svarande påpekar att skillnaden är stor mellan socionomprogrammet och psykoteraeutbildning, där en omfattande egenterapi är ett krav för att få examen: ”Däremot skiljer det sig radikalt mot den möjlighet som egenterapi ger till personlig utveckling och bearbetning. Att inte egenterapi finns med i utbildning anser jag beror på det ökade kravet på akademiseringen av socionomutbildning och att högskoleverket kräver att det skall vara en generalistutbildning. Som resultat av detta finns varken kravet på eller tiden till att erbjuda egenterapi på socionomutbildningen.”

I inget av svaren nämns uttryckligen att det i utbildningen ingår att studenterna ska göra obligatoriska besök på självhjälpssgrupper (t ex Anonyma Alkoholister, anhöriggrupper) eller stödgrupper

för barn som lever med missbruk.

När det gäller kurser kring missbruk/beroende skiljer det sig åt mellan socionomprogrammen i landet. På vissa håll finns sär-

skilda kurser kring detta ämne som

är obligatoriska för alla. I flera utbildningar har man på senare tid ändrat upplägget: ”Numera har vi missbruk som delar i flera kurser som handlar om olika målgrupper.” ”Kunskap om missbruk utgör ett av kärnområdena i ämnet socialt arbete, och behandlas på olika sätt integrerat i de olika kurserna. Vi har ingen obligatorisk kurs som separat behandlar detta område.”

Flera högskolor har valbara kurser om missbruk, ofta under de sista terminerna på socionomprogrammet. ■

Att reflektera över sig själva ska öka socionomstudenternas självkännedom och empati.

Våga vara personliga!

Bild: Martina Holmberg

Olivia Trygg

– Om jag inte ens berättar för min bästa kompis om hur jag har det hemma – varför skulle jag då berätta för en 45-åring som sitter bakom sitt skrivbord?

Olivia Trygg tycker inte att det är så konstigt att det är svårt att få unga människor att berätta om sina familjehemligheter. Ska vi nå barnen måste vi vara personliga.

När vi talas vid är det på dagen två år sedan Olivia Trygg och hennes familj fick beskedet att pappa Hans var död. Alkoholen hade slutligen vunnit över den framgångsrike reklammannen. Strax därefter grundade familjen stiftelsen Trygga Barnen som har som mål att barn och ungdomar som lever med missbruk ska få bättre stöd.

– Om vi får bort skammen kring missbruk, då kommer barnen att söka hjälp.

Syns på många håll

Olivia Trygg och Trygga Barnen syns i skolor och tidningar, på Facebook och en mängd seminarier och konferenser. Där pratar Olivia om sin uppväxt, om ensamheten och skammen.

– Där jag kommer ifrån bygger extremt mycket på prestation. Om det bara är fint hemma så är allt bra.

Men hos familjen Trygg i Djursholm hände saker bakom fasaden – en typ av fasad som hon numera gör allt för att radera. Det faktum att Olivia Trygg gör både sitt namn och ansikte känt gör att hon personligen får kontakt med många unga människor som känner igen sig i hennes berättelse. Målet är alltid detsamma; att försöka förmedla professionell hjälp.

– Om någon från till exempel Umeå hör av sig så gör jag först en egen research och kollar om det finns någon stödgrupp, att gruppen fortfarande är igång och att de jag pratar med verkligen kan missbruk, berättar Olivia.

När hon har sökt upp stöd-

BILDERBOK OM ALKOHOLISM Olivia Trygg har tillsammans med Viktoria Olesen och Betty Regnström Larsson gjort barnboken "Sara och den andra mamman". Den handlar om nioåriga Sara och hennes mamma som förvandlas på ett sätt som gör Sara ledsen och otrygg. Målet är att boken ska finnas på bibliotek, skolor, vårdcentraler och hos skolsköterskor. Boken passar även för högläsning i förskolan. "Sara och den andra mamman" har använts av stödgrupper för barn som lever med missbruk.

Trygga Barnen

- Trygga Barnen är en stiftelse med syfte att hjälpa barn, ungdomar, föräldrar och anhöriga i familjer med beroendeproblematik. Stiftelsen grundades av Olivias mamma Agneta Trygg.
- Trygga Barnen förmedlar professionell hjälp och rådgivning. Man erbjuder även enskilda stödsamtal, men är noga med att man inte är utbildade terapeuter.
- Man erbjuder även möjligheter för barn och ungdomar med erfarenhet av beroendeproblematik att träffas, bland annat i Trygga Barnens aktivitetsgrupper, som finns i Stockholmsområdet. Här kan man träffas och göra roliga saker tillsammans – och känna att man inte är ensam.
- Kontakt: tryggabarnen.com, info@tryggabarnen.com, 072-711 71 72.

grupper i landet har hon slagits av en sak:

– De syns ju inte!

Man kan få leta länge och väl på en kommunal hemsida för att hitta fram och när man väl hittat rätt står sällan några telefontider då man säkert kan få prata med någon och det saknas namn och bild på dem som är grupp- ledare. Att stödgruppsverksamhet ofta är så anonym tror hon är en viktig förklaring till varför så få barn hittar dit.

– Hur ska ett barn förväntas öppna sig för en människa om man inte ens vet hur de ser ut?!

Hon tror att mycket skulle vara vunnet om stödgruppsledarna gjorde mer för att synas bland barn och unga.

– Var där barnen är. Ät lunch på en skola någon gång emellanåt. Sätt upp lappar hos skol- sköterskan där ni har med bilder på er själva. Försök få till en egen hemsida eller se till att man enkelt kan hitta lätt flik på kommunens hemsida, direkt från startsidan.

Att synas på exempelvis Face-

book är också bra, tror Olivia. Om en person som är stödgrupps- ledare på sin personliga sida skriver ”nu har vi haft stödgrupp och vi gjorde det och det” så sprider sig kunskapen om hur en

”Om vi får bort skammen kring missbruk, då kommer barnen att söka hjälp.”

stödgrupp fungerar, och vem man kan ta kontakt med.

Olivia är medveten om att förutsättningarna för inte minst kommunal verksamhet skiljer sig en hel del från det som hennes stiftelse kan göra. Då kan Trygga Barnen fungera som en mellan- hand som kan förmedla hjälp och inte minst förklara vad en stöd- grupp, socialtjänst eller terapi egentligen är och hur bra det är att få hjälp.

Att Trygga Barnen fyller ett behov får Olivia bevis på de gånger hon får ett nytt mejl med någon som tackar för hjälpen.

– Jag vet att det finns de som går i stödgrupp efter att de har mejlat mig. ■

Olivias tips till stödgruppsledare

- Våga vara personliga!
- Sätt upp lappar hos skolsköter- ska m fl om stödgruppen. Ha med namn och bild på er ledare.
- Gör er synliga där barnen är.
- Ha en hemsida som gör att hitta

till. Skriv gärna ut telefontider då det säkert går att prata med någon – och se till att hålla de tiderna.

- Använd t ex Facebook för att berätta vad man gör i en stödgrupp och för att göra er kända som gruppledare.

Ulf Zetterman

”Att vara gruppleddare är en del av min identitet”

Ulf Zetterman jobbar som gruppleddare på Ersta Vändpunkten i Stockholm. För Vändpunkten är sociala medier och chattar ett sätt att få kontakt med unga som behöver stöd men även att sprida kunskap om vad stödgrupper är.

I våras skrev du på Facebook: ”Tonårsgruppen har omröstning om vad de vill ha för fika på avslutningsdagen nästa onsdag”, med en bild på whiteboardtavlan där man ser hur deltagarna röstade¹. Hur ser du på hur du som privatperson använder Facebook för att sprida kunskap om stödgrupperna?

– Jag har valt att följa min webbguru Pia Widegrens² linje när det gäller att ha *ett* Facebook-konto. Grundprincipen är då att jag kan stå för allt jag gör på Facebook i alla sammanhang. Att vara Ersta-Uffe är att vara Ulf Zetterman. Det är en del av min identitet. Jag är också hammarbyare, tränar kampsport, lagar bilen ibland eller ser en fin solnedgång.

Vändpunkten har även utvecklat stödgruppsarbetet genom att

använda Facebook. På vilket sätt?

– Vi har en fokusgrupp på Facebook med ungdomar som har gått i grupp hos oss. Fokusgruppen fungerar på samma sätt som stödgrupperna. Du har alltid rätt att gå ur och anonymiteten råder. Den kan också vara ett ställe där ungdomarna kan få spy ur sig saker som stör dem i skolan eller hemma. I fokusgruppens början ungdomarna hade en lista över de fjantigaste samtalen och oneliners de haft med (oförstående) vuxna om sitt familjeproblem: ”Det är nog inte så farligt”, ”Han springer ju maraton så han kan ju inte vara alkoholist” etc.

Vi använder även fokusgruppen som ett snabbt sätt att plocka upp synpunkter och svara på frågor. Vi har bland annat skickat ut en fråga om hur de upplever/

upplevde kontakten med BUP idag eller när de var mindre. BUP hade hört av sig till oss för assistans i vissa ärenden där de kört fast. Fick två svar inom loppet av fem minuter efter att frågan gått ut. Ungdomarna är redo och vill bidra med sina erfarenheter på ett fantastiskt sätt.

Vändpunkten deltar sedan flera år som nätvandrare en gång i veckan på Fryshusets chatt www.natvandrarna.se. Varför?

– För Ersta Vändpunkten är det betydelsefullt att finnas i ett sammanhang tillsammans med Fryshuset eftersom det passerar otroligt många ungdomar där varje dag. Vi tar också emot personer från de andra nätvandrarna om de upptäcker att det rör sig om beroendeproblematik. Vi håller även på att utveckla ett internationellt nätverk för goda vuxna som finns online.

Hur hanterar du/ni deltagarnas anonymitet när ni använder er av sociala medier och internet?

– Vår fokusgrupp är hemlig och bara deltagare som varit hos oss är synliga där. Eftersom jag rör mig mycket med ungdomar i olika sammanhang som till exempel som kollochef, nätvandrare, idrottsledare, på Fryshuset, ute i skolor och så vidare så

är det inte sannolikt att man kan spåra just Ersta-barn på min sida. Dessutom har Facebook utvecklat sina sekretessinställningar så det går att styra en hel del den vägen också.

Fotnot 1: Kladdkaka, grädd och jordgubbar vann överlägset.

Fotnot 2: Pia Widegren var en av skribenterna bakom metodskriften *Nätvandra!* En instruktion i samtal med unga online.

Ett av de viktigaste budskapen att sprida:
Du är inte ensam!

Vad gör kommunerna?

FÖR BARN SOM VÄXER UPP MED MISSBRUK

KOMMUNENKÄTEN 2012

Sammanfattning

Bara en bråkdel av de barn som växer upp med en vuxen med missbruks-/beroendeproblematik får någon hjälp. Det visar den här undersökningen som IOGT-NTOs Juniorförbund har gjort. Enligt svaren på de enkäter som vi har skickat ut har färre än två procent av alla dessa barn tillgång till stödgrupper.

Ungefär 500 000 personer i Sverige betecknas som riskbrukare av alkohol. Många av dessa riskbrukare är föräldrar. Den ökade alkoholkonsumtionen slår hårdast mot barnen.

Stödgrupper är en bra metod för att ge barnen möjlighet att uppleva att de inte är ensamma och bearbeta sina känslor och erfarenheter.

IOGT-NTOs Juniorförbund kräver att alla kommuner ska ha stödgrupper.

Resultatet från 2012 års enkät visar bland annat:

- 226 av landets 290 kommuner svarade på undersökningen.
- 85 procent av dem som har svarat (191 av 226) uppgav att de kunde erbjuda stödgrupper i egna kommunen, eller att de köpte tjänst av annan kommun.
- 16 procent kommer öka insatserna för dessa barn kommande år.
- Endast 1,6 procent av alla barn till alkohol-/drogberoende föräldrar (0,8 procent av barn till föräldrar med riskbruk) nås av stödgrupper i de kommuner *där sådana grupper erbjuds*.

Metod

Nio år i rad, 2004–2012 har IOGT-NTOs Juniorförbund skickat en enkät till landets 290 kommuner. Enkätens frågor har bland annat tagit upp om det finns stödgrupper för de barn som växer upp med missbruk, i vems regi dessa grupper genomförs, hur många barn som berörs och om hur insatserna kommer se ut det kommande året. Årets enkät har varit möjlig att fylla i både via ett formulär på webben och via mejl och brev. I år har vi även frågat mer specifikt hur man hittar de barn som vill/behöver delta i stödgrupp. Tack vare att vi har vänt oss till samtliga kommuner, och inte enbart ett representativt urval, ger detta ett underlag för dem som på olika sätt vill ta en kontakt lokalt med sin

kommun. Frågeställningarna ger inte utrymme för några längre beskrivningar om hur man bedriver verksamheten, allt för att göra resultatet så jämförbart som möjligt. Vi är medvetna om att det kan finnas betydligt mer att berätta.

Stoppdatum

De kommuner som inte hade svarat inom angiven tid har fått två påminnelser. I årets undersökning har vi tagit hänsyn till svar som inkommit till och med 24 maj 2012.

Svarsfrekvens

Årets svarsfrekvens var 78 procent, vilket innebär att 226 av landets 290 kommuner har svarat. Svarsfrekvensen tidigare år har varit: 2004: 87 procent, 2005: 83 procent år, 2006: 86 procent, 2007: 70 procent, 2008: 90 procent, 2009: 83 procent, 2010: 80 procent, 2011: 80 procent.

Bland dem som inte har svarat finns både kommuner som har haft stödgrupper tidigare år, och kommuner som inte haft grupper.

Enkätens resultat

Finns det stödgrupper?

Enligt enkätsvaren finns det totalt 396 stödgrupper i landet, vilket är något färre grupper än förra året. De 191 kommuner som har svarat att de kan erbjuda (eller kan köpa plats i) stödgrupper utgör 85 procent av de 226 kommuner som har svarat på enkäten.

Under 2004 och 2005 angav 57 procent av kommunerna att de hade stödgrupper, medan resultatet för 2006 var 59 procent. År 2007 fanns det stödgrupper i 76 procent av de kommuner som svarade på enkäten och 2008 hade 74 procent stödgrupper. År 2009 svarade 76 procent att de hade stödgrupper. År 2010 svarade 87 procent av kommunerna de hade stödgrupper. År 2011 kunde 83 procent erbjuda stödgrupper.

Eftersom svarsfrekvensen skilt sig åt mellan åren blir procentsatsen något missvisande – år 2009 var svarsfrekvensen allra högst, vilket troligen innebar att vi även fick svar från fler kommuner som inte hade stödgrupper. År 2010 kunde vi notera en faktisk ökning av antalet kommuner som erbjuder stödgrupper; 202 kommuner år 2010 jämfört med 185 år 2009 och 192 år 2008.

Förändringar som har skett mellan vilka kommuner som hade stödgrupper i år jämfört med tidigare år framgår av tabellerna i slutet av rapporten. Av enkätsvaren att döma kan man ana att de kommuner

som inte har eget ansvar för en stödgrupp ibland gör mindre aktiva insatser för att sprida information/rekrytera barnen till grupper. En kommun menar att man har ”relativt få ärenden, de som behöver/upp-täcks erbjuds stöd”. Man tycks inte heller i samma utsträckning veta hur många barn som deltar i stödgrupp. Ett exempel är en kommun som köper tjänst av en annan kommun, och som svarar att insatsen ligger på en lagom nivå, där behov och efterfrågan styr. Man kan dock inte svara på hur många barn som har deltagit i stödgrupp.

Det är värt att poängtera att det med stor sannolikhet finns stöd-grupsverksamhet i fler kommuner än vad som framkommer i vår undersökning, även i de kommuner som har svarat på enkäten. En för-klaring kan vara att enkäten är ställd till kommunerna, och om grupp-verksamheten bedrivs av en ideell organisation eller privat aktör är det inte säkert att kommunens tjänstemän känner till detta, vilket i sig är anmärkningsvärt.

Vi vet av tidigare enkätsvar att flera kommuner har stödgrupper som inte direkt vänder sig till barn i familjer med missbruk, utan annan typ av familjeproblematik. Dessa stödgrupper kan naturligtvis vara till stor hjälp även för barn till alkoholberoende föräldrar.

Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ja	57%	59%	76%	74%	76%	87%	83%	85%
Nej	43%	41%	23%	26%	23%	13%	17%	15%

Stödgrupper främst i kommunal regi

Det stora flertalet stödgrupper finns i kommunal regi. I flera fall finns samverkan mellan kommunen och exempelvis kyrkan, IOGT-NTO eller någon annan organisation/privat aktör.

Hur många nås av stödgrupperna?

När det gäller frågan om hur många stödgrupper som finns i kommunen så varierar svaren från 1 till 23. Ibland beror ett litet antal grupper på kommunens storlek. Men det finns också exempel på stora kommuner med få grupper och mindre kommuner med förhållandevis omfattande verksamhet. Antalet grupper kan därför snarare antas ha att göra med exempelvis hur etablerad verksamheten är, om det finns tillräckligt drivande krafter för att satsa på verksamheten och vilket stöd grupple-darna har från arbetsgivarna. En avgörande fråga är också vilka resurser som avsätts från politiskt håll.

Utifrån de uppskattningar som kommunerna har gjort är det upp emot 2 153 barn som har gått i någon stödgrupp det senaste året. Detta

ligger på samma nivå som förra året (2 227 barn). I årets enkät saknas svar från vissa kommuner där vi vet att det finns ett flertal stödgrupper, men vi kan naturligtvis enbart utgå från de svar vi har fått in.

Det är viktigt att påpeka att dessa siffror naturligtvis inte är exakta. Det finns kommuner som har svarat att de kan erbjuda grupper men som samtidigt anger att de inte har haft några deltagare. Det finns också ett flertal kommuner som har grupper men där man inte vet hur många som har deltagit och som därmed inte kan räknas med i denna summa. På flera håll samarbetar kommuner med varandra på olika sätt, vilket gör att det kan vara svårt att beräkna exakt antal för varje kommun. Ett exempel är Kronobergs län där åtta kommuner samverkar kring gruppverksamheten.

Antalet barn i varje kommun som uppges ha deltagit i stödgrupper under det senaste året varierar från 1 till 139 deltagare.

Få barn får stöd

Det är svårt att avgöra huruvida resultatet av vår undersökning är representativt även för de 64 kommuner som inte har inkommit med några svar. Vad vi däremot säkert kan säga är att 191 kommuner har svarat att de kan erbjuda stödgrupper och att omkring 2 153 barn deltagit i denna verksamhet.

Fram till och med 2008 har vi utgått från beräkningarna att det finns omkring 200 000 barn som lever i familjer med missbruk i Sverige. De siffror som allt oftare används är dock den beräkning från Folkhälsoinstitutet som säger att det finns omkring 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion. Här är det viktigt att påpeka att detta alltså handlar om *riskbruk* vilket är en vidare benämning än missbruk och beroende.

För att kunna jämföra med tidigare år, använder vi först siffran 200 000 för att göra en grov beräkning. Vi väljer att utgå från att dessa 200 000 barn är jämnt fördelade i kommunerna. Det innebär att de 2 153 barn som idag får stöd enbart utgör cirka 1,6 procent av det totala antalet barn till föräldrar med missbruks-/beroendeproblematik som bor i de kommuner där det finns stödgrupper. Dessutom finns det tusentals barn som bor i kommuner där det inte erbjuds någon stödgrupp.

Om vi istället utgår från att det finns 385 000 barn till föräldrar med riskbruk av alkohol, är det enbart cirka 0,8 procent av dessa barn som deltar i stödgrupper, *i de kommuner där sådana grupper erbjuds*.

Denna uträkning är naturligtvis inte komplett rent statistiskt men den ger oss ändå en bild av de skeva proportioner som är en realitet för barnen och att det är en bra bit kvar innan det går att vara nöjd med det stöd som samhället ger.

Det är också tydligt att det påverkar var i landet man bor för att ha tillgång till en stödgrupp. Om det finns stödgrupper eller ej i kommunerna verkar delvis höra samman med vilket län kommunen tillhör. Man kan här gissa att det beror på att vissa länsstyrelser satsar på denna verksamhet och beviljar projektbidrag till kommunerna. I flera kommuner är stödgruppernas existens en budgetfråga.

Det är glädjande att se att stödgruppsverksamhet startas eller återupptas på flera håll i landet, samt att flertalet kommuner svarar att verksamheten är en permanent verksamhet i kommunens ordinarie budget vilket innebär att man slipper leva i ovisshet från år till år.

Andra insatser för barn som lever nära missbruk

De flesta kommunerna anger att de har fler insatser för barn till missbrukande föräldrar. Ofta handlar detta om individuella samtal, från socialtjänstens sida eller exempelvis skolans kurator. Olika typer av insatser för hela familjen är också vanliga svar på vad som görs, som familjeteam, kontaktfamilj och Beardslees familjeintervention. Andra exempel på insatser är ferieläger, elevhälsan, kontakt med BUP (barn- och ungdomspsykiatri), stödkontakter, samverkan med nykterhetsorganisationer och kyrkor. I många kommuner finns liknande stödgrupper för barn till föräldrar med psykisk ohälsa, barn till skilda föräldrar, barn vars föräldrar sitter i fängelse och så vidare. Denna typ av stödgrupper, för exempelvis barn som bevittnat våld, inbegriper ofta barn som lever nära missbruk.

Hur hittar man barnen?

I år har vi specificerat frågan om hur man "hittar" de barn som vill/behöver delta i en stödgrupp (se diagram sidan 56). Vägarna att nå barnen är ofta flera, och de flesta kommuner har valt flera alternativ. Det vanligaste svaret är att man får kontakt med barnen via socialtjänstens verksamhet för vuxna, följt av "enskilda vuxna söker stöd". Intressant att notera är att även skolan är en mycket vanlig väg att nå barnen. Svaret "skolan" rymmer med stor sannolikhet förutom lärare även skolsköterskor, kuratorer och annan skolpersonal samt kontakter direkt med eleverna.

Ett av svarsalternativen var "Via socialtjänstens verksamhet för annan barnomsorg". Under svarsalternativet "Annat" har dock många kommuner svarat exempelvis socialtjänstens utredningsenheter, barnutredare, individ- och familjeomsorg, socialtjänstens verksamhet för barn och familj osv. Detta tyder på att det finns olika sätt att tolka begreppet "barnomsorg" i enkätens svarsalternativ. Landets kommuner har olika organisation och namn på de enheter som har ansvar för barnutred-

ningar och stödsatser för familjer. Vi tolkar det så att totalt sett är socialtjänstens olika enheter där familjer och barn är föremål för utredningar och stödsatser av olika slag är en viktig kanal för att hitta de barn som vill och behöver gå i en stödgrupp.

”Landstinget” är det svarsalternativ som är minst vanligt, till och med mindre vanligt än att barnen själva söker stöd. Detta är anmärkningsvärt med tanke på den lagändring som började gälla 1 januari 2010 (Lex Therese) och som ger barn som lever med missbruk ett starkare stöd från lagen. De nya bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen säger att alla som behandlar vuxna med missbruksproblem, psykisk sjukdom eller allvarlig fysisk sjukdom är skyldiga att ta reda på om det finns barn i familjen och se till att de får information, råd och stöd. Syftet med den nya paragrafen är att tidigt fånga upp barn och unga som befinner sig i riskzonen.

Andra sätt att nå barnen, och sprida kunskap om stödgrupper är via internet, annons i tidningen och ”från mun till mun”. Barn och ungdomar som har deltagit i grupp tipsar helt enkelt andra. Kyrkan, familjecentral och olika typer av nätverk anges också som metoder för att nå ut.

Många kommuner beskriver ett omfattande informations- och nätverksarbete. Även om detta inte alltid resulterar i en markant ökning av antalet deltagare i stödgrupperna är det troligt att denna insats höjer kunskapen och medvetenheten kring situationen för barn som lever med missbruk, vilket också torde gynna dessa barn.

Kommunernas framtida insatser

En intressant frågeställning för IOGT-NTOs Juniorförbund är vad som kommer att hända i framtiden. Blir det bättre eller sämre för barn som växer upp i en familj med missbruk?

Den mest avgörande frågan är om alkoholkonsumtionen kommer att fortsätta att öka eller om vi kommer att se en minskning i de vuxnas drickande. Den moderna alkoholforskningen visar på klara samband mellan den genomsnittliga alkoholkonsumtionen i ett land å ena sidan och mängden problem å andra sidan.

Oavsett om alkoholkonsumtionen kommer att minska eller öka är kommunernas insatser viktiga och därför frågade vi hur de tror att deras insatser för den här gruppen barn kommer att se ut det kommande året.

Av de 220 kommuner som har svarat på just denna fråga är det cirka 16 procent som har angett att insatserna kommer att öka under det kommande året (36 kommuner). 82 procent kommer bibehålla insatserna (180 kommuner) och 2 procent (4 kommuner) ska minska. Jämfört med 2011 (26 procent) är det färre kommuner som väljer att öka insat-

serna för kommande år och fler som kommer att bibehålla insatserna (73 procent år 2011).

Flera kommuner anger att det är svårt att hitta barn till grupperna, och att man inte fyller de grupper som finns. Vissa menar att det beror på att man är en liten kommun. På flera håll där det uppges vara svårt att hitta barn, tycks inte lösningen vara att öka insatserna, utan att behålla dem på samma nivå som i nuläget. En kommun svarar att "Förebyggande arbete och sociala öppna insatser inklusive barngruppsverksamhet drogs bort i sparbetning." Någon kommun som svarar att de kan erbjuda stödgrupp, men inte har haft någon grupp igång förklarar detta med att det är "liten efterfrågan".

Samtidigt finns det kommuner där man satsar, och dessutom satsar allt mer, inte minst på aktivt rekryteringsarbete. "Behovet ökar." Flera kommenterar att stödgrupper är omtyckta. "Behovet finns och målgruppen är viktig". En kommentar lyder: "Vi ser allt mer missbruk i familjer". En kommun berättar att de har fått medel från Folkhälsoinstitutet för att jobba med uppsökande verksamhet i skolorna. Andra har sökt utvecklingsmedel från Socialstyrelsen för att kunna erbjuda stödgruppsverksamhet utanför centralorten.

I årets enkätsvar uttrycks flera förhoppningar om att starta grupper, utveckla den verksamhet som finns eller att komma igång med en vilande grupp. "Ambitionen är att utöka, genom bättre information." "Vi blir bättre." Någon ska "starta föräldragrupp i kombination med barngrupp." Flera kommuner skriver att de har startat, ska starta eller återuppta grupper under 2012.

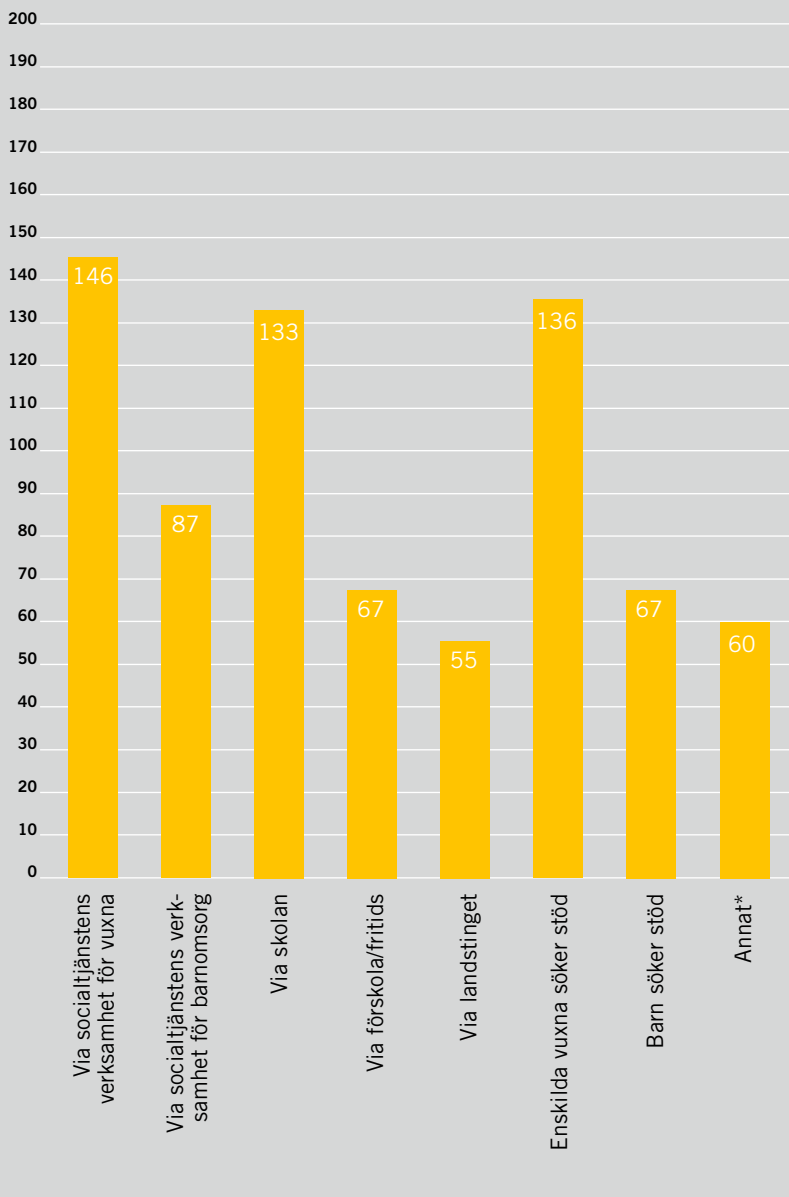
Det som går att se på enkätsvaren över åren är att på flera håll där kommunerna satsat, gått in med pengar och mer personal och vänt sig mer utåt, där har också antalet grupper och deltagande barn ökat. Som barn gäller det alltså att bo i rätt kommun för att få möjlighet till stöd. ■

Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under det kommande året?

(PROCENT)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ökas	36	32	36,5	35	30	27	26	16
Bibehållas	62	67	62,5	64	67	72	73	82
Minskas	1	1	1	1	3	1	1	2

Hur får man kontakt med de barn som behöver stöd?

(Svaren från de 191 kommuner som kan erbjuda stöd.)

*) Vid detta svarsalternativ har bland annat angetts enheter vid socialtjänsten som individ- och familjeomsorg och utredningsenheter. Även föreningsliv, annonsering mm.

Kommun

	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Upplands Väsby kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	2	3	Ej svar	3	8	14	Bibehålla
Vallentuna kommun	Nej	Ja **	Ja	Ja	-	-	0	0	-	-	0	Vet ej	Öka
Österåkers kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	2	1	0	11	9	2	Minska
Värmdö kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	2	2	Ej svar	Ej svar	9	6	Bibehålla
Järfälla kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	2	2	7	Ej svar	10	10	Öka
Ekerö kommun	Ej svar	Nej	Ej svar	Nej	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Bibehålla
Huddinge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	9	10	15	15	Öka
Botkyrka kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	4-6	Ej svar	Vet ej	18	13	Ej svar	15	Bibehålla
Salems kommun	Ja**	Ja **	Nej	Ja**	Vet ej	-	-	Vet ej	Vet ej	2	-	Vet ej	Bibehålla
Haninge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	4	10	16	11	26	60	Bibehålla
Tyresö kommun	Ja	Nej	Ja	Ja	3	-	1	2	10	-	6	8	Bibehålla
Upplands-Bro kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja	Ej svar	-	-	2	Ej svar	-	-	13	Bibehålla
Nykvarns kommun	Ja**	Ej svar	Ej svar	Ja**	1	Ej svar	Ej svar	8	Vet ej	Ej svar	Ej svar	4	Bibehålla
Täby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja**	0	1	2	1	0	10	3	2	Minska
Danderyds kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	0	1	Ej svar	0	0	7	Ej svar	Ej svar
Sollentuna kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar	8	Öka
Stockholms stad	Ja	Ja	Ja	Ej svar	6	30	8-10	Ej svar	140	86	101	Ej svar	Ej svar

STOCKHOLMS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Av utrymmeskäl kan inte samtliga år redovisas.
Tidigare års rapporter beställs/laddas ner på www.junis.org.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Södertälje kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	5	Vet ej	3	6	28	Vet ej	19	40	Bibehålla
Nacka kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	4	2	6	16	26	13	20	Bibehålla
Sundbybergs stad	Ja	Ja	Ej svar	Ja	1	2	Ej svar	1	8	8	Ej svar	5	-
Solna stad	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	2	Ej svar	1	Ej svar	8	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Lidingö stad	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	5	7	5	10	Öka
Vaxholms stad	Ja**	Ja**	Nej	Ej svar	0	-	-	Ej svar	0	-	-	Ej svar	Ej svar
Norrköping kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	7	Ej svar	Ej svar	Ej svar	33	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Sigtuna kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	3	2	4	Ej svar	9	Vet ej	Bibehålla
Nynäshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	14	10	15	9	Bibehålla
Häbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	2	Ej svar	12	14	12	Ej svar	Ej svar
Älvkarleby kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	1	Ej svar	2	19	8-10	Ej svar	10	Bibehålla
Knivsta kommun	Ja**	Ej svar	Ja	Ja**	-	Ej svar	-	-	4	Ej svar	5-10	2	Bibehålla
Heby kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja**	1	1	Ej svar	0	2	6	Ej svar	4	Bibehålla
Tierps kommun	Nej	Ej svar	Nej	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar
Uppsala kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	10	Ej svar	6	5	115	Ej svar	46	35	Bibehålla
Enköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	5	Ej svar	2	2	25	Ej svar	16	10	Bibehålla
Östhammars kommun	Nej	Ja**	Ja	Ja	-	-	10	1-2	-	-	10	10	Öka

UPPSALA LÄN

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Vingåkers kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja**	Ej svar	Ej svar	Vet ej	Vet ej	Ej svar	Ej svar	1	4	Bibehålla
Gnesta kommun	Ja**	Ja**	Ja**	Ej svar	Vet ej	–	Ej svar	Ej svar	2	–	–	Ej svar	Ej svar
Nyköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	5	4	4	3	21	15	21	18	Bibehålla
Oxelösunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	1	0	14	5	3	6	Öka
Flens kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	2	Ej svar	2	2	12	Ej svar	6	12	Bibehålla
Katrineholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	6	3	1	Ej svar	48	15	5	Ej svar	Ej svar
Eskestuna kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	1	4	8	9	7	24	Bibehålla
Strängnäs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	12	5	8	10	Bibehålla
Trosa kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	1	3	Ej svar	1	5	12	Ej svar	5	Bibehålla
Ödeshögs kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ja**	–	–	Ej svar	0	–	–	Ej svar	0	Öka
Ydre kommun	Nej	Ja**	Ej svar	Ej svar	–	–	Ej svar	Ej svar	–	–	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Kinda kommun	Ja	Ja**	Ej svar	Ja	2	–	Ej svar	1	12-14	–	Ej svar	3	Bibehålla
Boxholms kommun	Ja	Ja	Ja**	Nej	Vet ej	Vet ej	–	–	Vet ej	0	–	–	Bibehålla
Åtridabergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	2	2	23	19	13	12	Bibehålla
Finspångs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	2	1	5	Ej svar	8	6	Öka
Valdemarsviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	2	1	14	10	8	6	Bibehålla
Linköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	Vet ej	24	25	23	Vet ej	200	210	139	Bibehålla

SÖDERMANLANDS LÄN

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Norrköpings kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	4	8	8	Ej svar	30	39	37	Bibehålla
Söderköpings kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	2	Ej svar	3	–	6–8	Ej svar	13	Bibehålla
Motala kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	2	Ej svar	Ej svar	5	17	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Vadstena kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	–	–	–	Ej svar	–	–	–	Ej svar	Ej svar
Mjölby kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	1	2	Ej svar	0	3	5	Öka
Aneby kommun	Nej	Ja **	Ja	Ja **	–	–	–	1	–	–	2	2	Bibehålla
Gnosjö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	2	1	10	8	8	6	Bibehålla
Mullsjö kommun	Nej	Ja **	Nej	Nej	–	–	–	–	–	–	–	–	Bibehålla
Habo kommun	Nej	Ja **	Nej	Ja **	–	–	–	0	–	–	–	0	Bibehålla
Gislaveds kommun	Ja	Ja	Ej svar	Nej	2	1	Ej svar	–	8	ca 5	Ej svar	–	–
Vaggeryds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja **	Vet ej	1	2	0	Vet ej	2–3	5	4	–
Jönköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	5	2	4	Ej svar	25	10–12	20	Ej svar	Ej svar
Nässjö kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	0	0	Ej svar	3	0	0	Ej svar	Ej svar
Värnamo kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	0	1	Ej svar	1	0	2	Ej svar	40	Bibehålla
Sävsjö kommun	Ja	Ja **	Nej	Ja **	0	–	–	–	0	–	–	–	–
Vetlanda kommun	Nej	Nej	Ej svar	Nej	–	–	Ej svar	–	–	–	Ej svar	–	Öka
Eksjö kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	–	–	1	–	–	–	–	–	Ej svar
Tranås kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	5	Ej svar	2	Ej svar	18	Ej svar	Vet ej	Bibehålla

Kommun

	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?			Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?			Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?			Hur kommer insatserna se ut under 2017?			
	2009	2010	2011	2012	2017	2011	2010	2009	2010		2011	2012	
Uppvidinge kommun	Ja**	Ej svar	Ja	Ej svar***	–	Ej svar	****	***	2	Ej svar	****	***	Ej svar
Lessebo kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja***	Ej svar	0	****	***	Ej svar	0	****	Vet ej***	Bibehålla
Tingsryds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja***	1	0	****	Vet ej***	0	1	****	1***	Bibehålla
Alvesta kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja***	Ej svar	4	****	***	Ej svar	6	****	***	Bibehålla
Almhults kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja***	Ej svar	–	****	Vet ej***	Ej svar	4	****	4***	Bibehålla
Markaryds kommun	Ja**	Ja	Ja	Ja***	1	–	****	0***	3	–	****	6***	Bibehålla
Växjö kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja***	6	Ej svar	6***	4***	38	Ej svar	35***	13***	Öka
Ljungby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja***	2	2	****	4***	20	16	****	20***	Öka
Högsby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	0	0	5	9	Vet ej	0	Bibehålla
Torsås kommun	Nej	Ej svar	Nej	Ja	–	Ej svar	–	1	–	Ej svar	–	2	–
Mörbylånga kommun	Ja**	Ja	Ej svar	Nej	–	1	Ej svar	–	0	2	Ej svar	–	Öka
Hultsfreds kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	–	0	0	Ej svar	–	0	0	Ej svar	Ej svar
Mönsterås kommun	Nej	Ja	Ja	Nej	–	0	1	–	–	0	5	–	Öka
Emmaboda kommun	Nej	Ej svar	Ja	Nej	–	Ej svar	Start 2011	–	–	Ej svar	–	–	Bibehålla
Kalmar kommun	Nej	Ja	Nej	Ja	–	0	–	1	–	0	–	7	Bibehålla
Nybro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	1	2	7	10	4	10	Bibehålla
Oskarshamn kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	–	1	Ej svar	10	–	2-3	Ej svar	Ej svar

KRONOBERGS LÄN | KALMAR LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

***) De åtta kommunerna i Kronobergs län samarbetar kring gruppröksamheten Glimten.

****) De åtta kommunerna i Kronobergs län samarbetar kring gruppröksamheten och har redovisat för den gemensamma verksamheten. Samtliga grupper och deltagare redovisas under Växjö kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i insatserna se ut under 2012?			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Västerviks kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	3	2	Ej svar	Ej svar	11	13	Ej svar	Ej svar
Vimmerby kommun	Ja	Ja	Nej	Nej	0	0	-	-	0	0	-	-
Borgholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	1	4	5	6	5
Gotlands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	2	2	3	20	15	-	15
Olofströms kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ja	1	Ej svar	Ej svar	2	7	Ej svar	Ej svar	9
Karlskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	0	12	3	7	0
Ronneby kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	1	Ej svar	8	8	4	Ej svar
Karlshamn kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	10	7	10	4
Sölvesborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	0	5	5	6	0
Svalövs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	3	2	6	5	5-7	11
Staffanstorps kommun	Ja**	Ja**	Ja	Ja**	-	Vet ej	Vet ej	-	4	4	4	2
Burlövs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	1	1	6	Ej svar	7	5
Vellinge kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	6
Östra Göinge kommun	Ja**	Ej svar	Nej	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar
Örkeällunga kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	1	1	Ej svar	6	6	8	Ej svar
Bjuvs kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	-	-	2	-	4-5	5	12
Kävlinge kommun	Nej	Ja**	Ej svar	Ja**	-	-	Ej svar	Vet ej	-	-	Ej svar	Vet ej

BLEKINGE LÄN | SKÅNE LÄN
GOTLANDS LÄN

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Fanns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?			Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?			Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?			Hur kommer insatserna se ut under 2012?			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009		2010	2011	2012
Lomma kommun	Nej	Ja **	Ja**	Ja**	-	Vet ej	Vet ej	-	-	4	4	2	Bibehålla
Svedala kommun	Nej	Ja	Ja	Ja**	-	-	-	Vet ej	-	5	7	5	Bibehålla
Skurups kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	4	4-5	3	12	20	20	15	Bibehålla
Sjöbo kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	1	0	Ej svar	2	7	0	Ej svar	15	Bibehålla
Hörby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	1	1	1	0	4	4	5	Bibehålla
Hörs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja**	Ej svar	Ej svar	Ej svar	3	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Bibehålla
Tomelilla kommun	Nej	Ja	Ej svar	Nej	-	1	Ej svar	-	-	5	Ej svar	-	Bibehålla
Bromölla kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ja**	-	Ej svar	Ej svar	0	-	Ej svar	Ej svar	3	Bibehålla
Osby kommun	Nej	Ej svar	Nej	Ja	-	Ej svar	-	2	-	Ej svar	-	10	Bibehålla
Perstorps kommun	Nej	Nej	Ja	Nej	-	-	0	-	-	-	0	-	Bibehålla
Klippans kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	0	5	12	7	0	Bibehålla
Åstorps kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	1	0	Ej svar	5	5	0	Bibehålla
Båstads kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Malmö stad	Ja	Ej svar	Ja	Ja*	10	Ej svar	4	4	55	Ej svar	16	24	Bibehålla
Lunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	7	5	8	5	35-40	30	40	20	Bibehålla
Landskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	3	1	16	12	8	6	Öka
Helsingborgs stad	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	5	3	17	Ej svar	27	18	92	Bibehålla

*) Gäller enbart en stadsdel i Malmö.

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Höganäs kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ja**	–	Ej svar	Ej svar	–	–	Ej svar	Ej svar	5	–
Eslövs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	3	Ej svar	4	4	12	Ej svar	24	25	Öka
Ystads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	1	5	6	12	5	Öka
Trelleborgs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar	12	Ej svar	Ej svar
Kristianstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	4	4	4	28	22	20	18	Bibehålla
Simrishamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	2	3	10	17	9	13	Bibehålla
Ångelholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	1	1	0	0	6	6	0	Öka
Hässleholms kommun	Nej	Nej	Nej	Ja**	–	–	–	0	–	–	–	0	Öka
Hylte kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	–	1	3	4	–	6	5	20	Bibehålla
Halmstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	4	3	4	14	22	23	25	Bibehålla
Laholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	2	2	2	24	8–10	14	10	Bibehålla
Falkenbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	6	9	10	12	30	48	50	45	Bibehålla
Varbergs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	10	Ej svar	10	9	50	Ej svar	70	75	Bibehålla
Kungsbacka kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar	14	Bibehålla
Härbyda kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	7	3	8	15	35	16	50	Bibehålla
Partille kommun	Nej	Ja**	Ja	Ja**	–	–	1	0	–	–	2	4	Bibehålla
Öckerö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	1	2	3	8	5	9	Bibehålla

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun

	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Stenungsunds kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	3	5	Ej svar	5	51	53	Ej svar	36	Bibehålla
Tjörns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	5	5	3	11	23	20	12	Bibehålla
Orust kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	2	Ej svar	2	2	12	Ej svar	12	12	Minska
Sotenäs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3-4	7	4	4	10-20	25	15-20	20	Bibehålla
Munkedals kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	-	-	Ej svar	3	4	Vet ej	Ej svar	Ej svar
Tanums kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ja	Ej svar	-	Start 2011	1	Ej svar	-	Start 2011	7	Bibehålla
Dals-Eds kommun	Ja	Ja	Nej	Nej	1	1	-	-	5	5	-	-	Bibehålla
Färgelanda kommun	Ja	Ja	Nej	Ej svar	1	2	-	Ej svar	6	14	-	Ej svar	Ej svar
Ale kommun	Ej svar	Ja	Ja	Nej	Ej svar	Ej svar	individuell	1	-	14	5	-	Bibehålla
Lerums kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	1	2	15	Ej svar	20	10	Bibehålla
Vårgårda kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	2	2	5	Ej svar	10	8	Bibehålla
Bolebygd kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	0	2	Ej svar	0	0	15	Ej svar	Ej svar
Gråstorps kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Essunga kommun	Nej	Ja	Ej svar	Nej	-	-	Ej svar	-	-	8	Ej svar	-	Bibehålla
Karlsborgs kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	x	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Gullspångs kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Ja**	Ej svar	Ej svar	-	1	Ej svar	Ej svar	-	0	Bibehålla
Tranemo kommun	Ej svar	Nej	Ej svar	Ja	Ej svar	-	Ej svar	1	Ej svar	-	Ej svar	2	Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Bengtstors kommun	Ja	Ja	Ja	Nej	1	1	1	-	6	8	10	-	Bibehålla
Melleruds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	2	10	14	14	12	Bibehålla
Lilla Edets kommun	Ja**	Ja	Ja**	Ja	1	3	4	1	2	2	2	2	Bibehålla
Marks kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	Vet ej	1	2	Ej svar	vet ej	2	7	Bibehålla
Svenljunga kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar
Herrljunga kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	1	2	4	Ej svar	5	6	Minska
Vara kommun	Ja**	Ja	Ja	Ej svar	-	Ej svar	Vet ej	Ej svar	2	Ej svar	Vet ej	Ej svar	Ej svar
Götene kommun	Ja	Ej svar	Ja	Nej	0	Ej svar	1	-	-	Ej svar	5	Ej svar	Bibehålla
Tibro kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Töreboda kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Göteborgs stad	Ja	Ja ***	Ja***	Ja*	8-10	6 ***	6***	1	400-600	52 ***	52***	-	Bibehålla
Mölnåls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	4	4	8	16	20	20	Öka
Kungävs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	-	Ej svar	4	2	8	Ej svar	28	12	Bibehålla
Lysekils kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Uddevalla kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	4	Ej svar	5	6	21	Ej svar	28	29	Bibehålla
Strömstads kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar
Vänersborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	4	3	4	14	20	12	20	Bibehålla

*) Gäller enbart två stadsdelar i Göteborg.

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

***) Uppgifterna gäller enbart Bona Via.

Kommun	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?			Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?	
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011		2012
Trollhättans stad	Ja	Ja	Ja	Ja	3	?	5	7	15	?	25	47	Bibehålla
Alingsås kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	5	4	3	15	24	21	15	Bibehålla
Borås stad	Ja	Ja	Ja	Ja	3	4	3	6	18	17	14	20	Bibehålla
Ulricehamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	3	2	2	Ej svar	15	8	8	Ej svar	Ej svar
Åmåls kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	0	0	Ej svar	0	0	0	Ej svar	Ej svar
Mariefreds kommun	Ja	Ja	Ej svar	Nej	2	2	Ej svar	-	9	8	Ej svar	-	Bibehålla
Lidköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	10	10	9	10	Öka
Skara kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	0	0	6	0	0	0	Bibehålla
Skövde kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1-2	1	2	2	5	45	18	14	Bibehålla
Hjo kommun	Ja	Nej	Nej	Nej	0	-	-	-	0	-	-	-	Bibehålla
Tidaholms kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	E	Ej svar
Falköpings kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	2	2	-	0	10	8	-	0	Bibehålla
Kils kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	9	10	10	6	Bibehålla
Eda kommun	Ja	Ej svar	Ja	Nej	0	Ej svar	2	-	-	Ej svar	8	Ej svar	Öka
Torsby kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	6	Bibehålla
Storfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hammarö kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	0	Ej svar	7	4	0	Öka

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Munkfors kommun	Ja **	Ja **	Ja **	Nej	0	-	-	-	2	-	-	-	Bibehålla
Forshaga kommun	Nej	Ja **	Ja **	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Grums kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	0	1	1	0	0	6	6	Öka
Årjängs kommun	Nej	Ja **	Ja	Ej svar	-	-	1	Ej svar	-	-	2	Ej svar	Ej svar
Sunne kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	2	4	4	4	10	Bibehålla
Karlstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	5	2	12	6	30	6	Bibehålla
Kristinehamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	2	2	13	11	11	11	Bibehålla
Filipstads kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja	-	-	-	0	-	-	-	0	Bibehålla
Hagfors kommun	Ja	Ja	Ja	Nej	1	1	0	-	5	3	0	-	Bibehålla
Arvika kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	2	4	8	12	11	Bibehålla
Säffle kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	10	10	8	5	Bibehålla
Lekebergs kommun	Nej	Nej	Ja	Ja**	-	-	2	-	-	-	12	2	Bibehålla
Laxå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	1	1	6	3	2	3	Bibehålla
Hallsbergs kommun	Nej	Ja **	Ej svar	Ja**	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	4	Bibehålla
Degerfors kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	1	1	5	7	6	3	Bibehålla
Hällefors kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	3	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Ljusnarsbergs kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	0	0	0	-	0	0	0	Bibehålla

ÖREBRO LÄN

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Örebro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	9	6	12	10	50	45	60	67	Bibehålla
Kumla kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	2	0	-	0	8	0	-	0	Bibehålla
Askersunds kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	3	1	-	0	12	5	-	0	Bibehålla
Karlskoga kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	3	2	0	9	12	12	Bibehålla
Nora kommun	Ja	Ja	Nej	Ej svar	1	2	-	Ej svar	4	10	-	Ej svar	Ej svar
Lindesbergs kommun	Ej svar	Ja **	Nej	Ja	Ej svar	-	-	1	Ej svar	-	-	8	Bibehålla
Skinnskattebergs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Nej	Ej svar	1	1	-	Ej svar	4	2	-	Bibehålla
Surahammars kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	1	4	6-8	5-7	4	Bibehålla
Kungsörs kommun	Ja **	Ja	Ja	Ja	1	2	1	1	0	1	5	1	Bibehålla
Hallstahammars kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	1	0	Ej svar	6	3	0	Ej svar	Ej svar
Norbergs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	0	Ej svar	Ej svar	7	e	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Västerås stad	Ja	Ja	Ja	Ja	3	6	6	3	13	26	24	16	Bibehålla
Sala kommun	Ja	Ej svar	Ja	Nej	1	Ej svar	0	-	4	Ej svar	0	-	Bibehålla
Fagersta kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	1	1	4	Ej svar	5	8	Bibehålla
Köpings kommun	Ja **	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	1	6	6	2	Bibehålla
Arboga kommun	Ja **	Ja	Ej svar	Ja	1	1	Ej svar	3	3	2	Ej svar	13	Bibehålla

VÄSTMANLANDS LÄN

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Vansbro kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	2	2	Ej svar	Ej svar	2	3	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Malungs kommun	Ja	Nej	Nej	Nej	0	-	-	-	0	-	-	-	Bibehålla
Gagnefs kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	2	0	1	0	10	0	5	0	Öka
Leksands kommun	Ja	Ja	Ja	Nej	0	0	0	-	0	0	0	-	Öka
Rättviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	0	8	6	7	0	Bibehålla
Orsa kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	1	0	Ej svar	3-5	5	0	Ej svar	Ej svar
Ålvdalens kommun	Nej	Ja	Ja**	Ej svar	-	0	-	Ej svar	-	0	-	Ej svar	Ej svar
Smedjebackens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	1	0	4	0	2	0	Bibehålla
Mora kommun	Ej svar	Ja	Ja	Nej	Ej svar	Vet ej	0	-	Ej svar	2	0	-	Bibehålla
Falu kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	3	9	5	8	16	Bibehålla
Borlänge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	5	4	6	3	25	23	35	18	Bibehålla
Sätters kommun	Ja**	Ja	Ja**	Ja**	-	-	-	0	5	3	-	5	Öka
Hedemora kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	1	0	7	0	4	-	Bibehålla
Avesta kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	3	3	Ej svar	Ej svar	16	12	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Ludvika kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	15	10	10	10	Bibehålla
Ockelbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	2-3	2	4	6	7-10	7	Bibehålla
Hofors kommun	Ja**	Ej svar	Ej svar	Ja**	-	Ej svar	Ej svar	Vet ej	Vet ej	Ej svar	Ej svar	4	Bibehålla

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

****) Samarbete mellan Sandviken, Ockelbo och Hofors kommun.

Kommun

	Fanns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Ovanåkers kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ej svar	-	0	Ej svar	Ej svar	-	0	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Nordanstigs kommun	Ja	Nej	Ja	Ja	0	-	0	1	0	-	0	6	Öka
Ljustdals kommun	Ja	Ja	Ej svar	Nej	4	2	Ej svar	-	30	9	Ej svar	-	Bibehålla
Gävle kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	6	5	Ej svar	Ej svar	36	30	Bibehålla
Sandvikens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	4	6	4	29	50	40	35	Bibehålla
Söderhamns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2-3	3	2	Ej svar	10-20	10	8	Bibehålla
Bollnäs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	2	3	0	11	14	17	Öka
Hudiksvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	10	2	16	15	60	10	Öka
Ånge kommun	Vet ej	Ja	Ja	Ja	-	1	1	0	-	4	4	0	Bibehålla
Timrå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	0	1	Ej svar	0	0	5	Bibehålla
Härnösands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	9	10	7	4	Bibehålla
Sundsvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	5	15	16	15	35	Bibehålla
Kramfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar	Ej svar	Ej svar	0	Bibehålla
Sollefteå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	0	1	Ej svar	Ej svar	0	6	Ej svar	Ej svar
Örnsköldsviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	5	6	5	6	Bibehålla

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i				Hur kommer insatserna se ut under 2012?
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	
Ragunda kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Bräcke kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	0	0	1	0	0	0	5	Bibehålla
Krokoms kommun	Nej	Ja **	Ja	Ej svar	-	-	2	Ej svar	-	-	Vet ej	Ej svar	Ej svar
Strömsunds kommun	Nej	Ej svar	Ja	Nej	-	Ej svar	0	0	-	Ej svar	0	0	Bibehålla
Åre kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	0	1	0	7	0	5	Bibehålla
Bergs kommun	Ja**	Ja	Ej svar	Ej svar	0	0	Ej svar	Ej svar	0	0	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Härjedalens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	2	8	6	14	12	Bibehålla
Östersunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	4	4	4	23	11	23	20	Bibehålla
Nordmalings kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	1	2	-	-	2	3	Bibehålla
Bjurholms kommun	Nej	Nej	Nej	Ja**	-	-	-	0	-	-	-	2	Bibehålla
Vindelns kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Robertsfors kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar
Norsjö kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Öka
Malå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	Bibehålla
Storumans kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Sorsele kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Dorotea kommun	Nej	Nej	Ej svar	Nej	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	Bibehålla
Vännäs kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar

JÄMTLANDS LÄN

VÄSTERBOTTENS LÄN

**) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Fems det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?			Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?			Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?			Hur kommer insatserna se ut under 2012?			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009		2010	2011	2012
Vilhelmina kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	1	1	Ej svar	4	7	4	Bibehålla
Åsele kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Nej	Ej svar	1	Ej svar	-	Ej svar	0	Ej svar	-	Bibehålla
Umeå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	3	2	4	Ej svar	20	10-12	21	Bibehålla
Lycksele kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	2	Ej svar	12	8	10	Ej svar	Ej svar
Skellefteå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	4	3	15	17	16	11	Bibehålla
Arvidsjaurs kommun	Ja	Ja	Nej	Nej	1	1	-	-	5	4	-	-	Bibehålla
Arjeplogs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Jokkmokks kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	2	Ej svar	8-10	15	8	Ej svar	Ej svar
Överkalix kommun	Nej	Nej	Nej	Ja	-	-	-	0	-	-	-	0	Bibehålla
Kalix kommun	Ja	Nej	Ja	Ja	0	-	0	0	0	-	0	0	Bibehålla
Övertorneå kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Pajala kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Gällivare kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	-	0	0	Ej svar	-	0	0	Ej svar	Ej svar
Älvsbyns kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	-	1	1-2	Ej svar	-	3	9	Ej svar	Ej svar
Luleå kommun	Ja	Ja	Ej svar	Nej	1	2	Ej svar	-	Ej svar	3	Ej svar	-	Öka
Piteå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	0	6	1	8	0	Bibehålla
Bodens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	0	0	2	0	0	0	10	Bibehålla
Haparanda kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ja	Ej svar	1	-	2	Ej svar	4	-	6	Öka
Kiruna kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	0	0	0	-	0	0	0	Bibehålla

Litteratur

Rapporter om kommunernas stöd till barn som växer upp med missbruk

IOGT-NTOs Juniorförbund, 2005–2011

Familjer med missbruk

Anna-Bodil Bengtsson,
Ingegerd Gavelin, Liber 1996

Vändpunkten – Att arbeta med barn till alkoholister

Thomas Lindstein, Gothia 1995

De glömda barnen

Margaret Cork, CAN 1984

Missbrukarnas barn

Rita Christensen, Prisma 1993

Det ska aldrig få hända mig

Claudia Black
Natur och Kultur 1993

Om barnen i missbrukets skugga

Alkoholkommittén 2004

Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem

Statens folkhälsoinstitut, 2008:28

Bli min mamma igen

Åsa Jinder, Bonniers 1991

Alkohol, alkovoråål

Elisabeth Hagborg, Alfabeta 1999

Anhörig

Katerina Janouch, Pirat 2004

Svinalängorna

Susanna Alakoski
Albert Bonniers förlag 2006

Håpas att du trifs bra i fengselset

Susanna Alakoski
Albert Bonniers förlag 2010

Bergsprängardottern som exploderade

Lo Kauppi, Norstedts 2007

Mig äger ingen

Åsa Linderborg, Atlas, 2007

Flickan som inte fick finnas

Ethel G Ericsson, Norstedts 2007

Kärleksbarnet

Hillevi Wahl, Norstedts 2007

Hungerflickan

Hillevi Wahl, Norstedts 2010

Blåbärsmaskinen

Nils Claesson, Ruin 2009

"När kalla nätter plågar mig med minnen av hur det var"

Jessica Andersson, Lena Katarina
Swanberg, Albert Bonniers förlag 2009

Gabriellas resa

Elisabeth Hagborg, Tove Hennix
Olika förlag 2009

Vill inte gå hem

Therese Hercules
Hallgren & Björklund, 2010

Om någon vålar i skogen

Malin Biller, Optimal press 2010

Joy till världen

Viveka Sjögren, Libris förlag 2010

Lyssna på barnen

Barns funderingar kring vuxna och alkohol. Blå Bandet 2010

Jag älskar den pojken

Bosse Löthén, Telegram bokförlag 2010

Det ni inte såg

Patrik Sjöberg och Markus Lutteman, Norstedts 2011

Sara och den andra mamman

Olivia Trygg, Viktoria Olesen och Betty Regnström Larsson
Trygga barnen, 2011

Våga fråga, våga lyssna, våga agera

Madeleine Pousette
SKL Kommentus Media 2011

Felicia försvann

Felicia Feldt, Weyler förlag, 2012

Föräldraskap och missbruk, Att ta upp frågor om föräldraskap i missbruks- och beroendevården

Socialstyrelsen 2012

Nätvandra! En instruktion i samtal med unga online

Fryshusets nätvandrare och Motala kommun. Kan laddas ner och beställas på www.motala.se/natvandrarerna

Filmer

I skuggan av våldet

Måsen Film 2005

Kortfilm som skildrar barnets situation där våld i familjen är en del av vardagen.

Isblomma

Bona Via & duR Film 2009

Om Isa vars pappa är beroende av alkohol. Vänder sig till ungdomar i åldern 13 år och uppåt. www.bonavia.se

sara.nu

Om tonåriga Sara som växer upp med missbruk. Producerad i samarbete mellan Fritid Stenungsund och Nösnäsgymnasiet Stenungsunds kommun, med hjälp av Pelikanen stödcentrum för barn i Stenungsund. www.pelikanen.info

Den nødvendige samtalen

Film och häfte om det nödvändiga samtalet man måste ta med föräldrar som har en beroendeproblematik – för barnens skull. Borgestadsklinikken 2011. www.borgestadsklinikken.no

Internet

Drugsmart, www.drugsmart.se

CAN:s sajt för information, chatt mm.
Särskild sida om missbruk i familjen med fakta, berättelser, hjälp och stöd.
Kontaktuppgifter till landets stödgrupper.

Maskrosbarn, www.maskrosbarn.org

Ideell förening som stödjer ungdomar som har föräldrar som missbrukar och/eller är psykiskt sjuka.

Nätvandrarna, www.natvandrarna.se

Fryshusets nätvandrare är samtalskompisar online. En slags fritidsledare eller en extrakompis för den som vill.

Trygga Barnen, www.tryggabarnen.com

Stiftelse med syfte att hjälpa barn, ungdomar, föräldrar och anhöriga i familjer med beroendeproblematik.

Kunskap till praktik

www.kunskaptillpraktik.skl.se

Sveriges Kommuner och Landstings satsning på att förstärka barn- och föräldraperspektiv i missbruks- och beroendevården.

Nationellt kompetenscentrum Anhöriga

www.anhoriga.se

Tillsammans med Linnéuniversitetet samordnar man på uppdrag av Socialstyrelsen ett nationellt utvecklingsarbete av stöd till utsatta barn och ungdomar, bland annat barn i familjer med missbruk.

I den här rapporten redovisar vi om kommunerna har stödgrupper för barn som växer upp med alkohol- och drogberoende föräldrar. Vi ger också flera exempel hur man kan nå de barn som behöver stöd.

Läs även våra tidigare skrifter från år 2005–2011 där vi beskriver verkligheten för barnen och ger exempel på hur kommunerna jobbar med stödgrupper.

Rapporterna går att beställa på Junis hemsida.

www.junis.org